MEŞTERUL MANOLE

ANUL I Nr. 1 ✥ IANUARIE 1939

MEŞTERUL MANOLE REVISTĂ LUNARĂ DE LITERATURĂ

REDACTORI: Ovid Caledoniu, Vintilă Horia, Miron Suru.

Grupul Revistei: Ştefan Baciu, Mihai Beniuc, Ovid Caledoniu, M. Camilucci, Virgil Carianopol, Mihail Chirnoagă, Paul Constantinescu, Vintilă Horia, Ion Aurel Manolescu, Aurel Marin, Pericle Martinescu, I. Mirea, Horia Niţulescu, Grigore Popa, Rudd. Rybiczka, Teodor Scarlat, Ştefan Stănescu, Mircea Streinul, Miron Suru, Ion Şiugariu, Octav Şuluţiu.

IANUARIE 1939 — ANUL I Nr. 1

CUPRINSUL:

Coperta de CLAUDIA COBIZEVA

Redacţia şi Administraţia: Librăria PAVEL SURU — Bucureşti, I Calea Victoriei, 108. — Telefon 3.43.56

EXEMPLARUL 15 LEI
ABONAMENTUL PE AN 160 LEI
PENTRU INSTITUŢII 1000 LEI

Redactor responsabil: VIRGIL CARIANOPOL

Inscrisă cu nr. 539.1939 din 11 Ianuarie 1939 la Trib. Ilfov Secţia I Comercială, Dosar nr. 939.

NOTE PENTRU CĂLĂTORIA NOASTRĂ

DE

VINTILĂ HORIA

Iată un nou drum început, un drum pe care-l reluăm, ca pe-o făclie, de pe colinele, pe care au ajuns cu trudă făuritorii dinnaintea noastră. Ne aşteaptă în depărtare un şir înalt de munţi. Sunt păduri cumplite şi prăpastii grele între noi şi ei. Calea va fi nespus de trudnică până pe piscurile pe cari le încoronează cu lumină un soare de aur, abia limpezit din efortul propriei sale naşteri. Când razele lui vor cădea din amiază, dogorind şi dăruind viaţă lumii de dedesubt, va trebui să fim acolo, pe culmile care ne-aşteaptă. Vom lua atunci o îmbătătoare bae de lumină, care ne va odihni trupurile sfârşite de osteneala călătoriei. Vom fi atunci *de-asupra*, sau dacă nu acolo, cel puţin cu o treaptă mai sus, mai aproape, doborâţi în drum pentru izbânda sigură a celor ce vor veni în urma noastră.

Nu ştiu care din aceste încheieri va fi cea mai frumoasă. Aceea a gestului ultim, după care urmează tăcerea şi odihna, sau aceea a morţii cu ochii către pisc? Poate că încrederea în apogeu şi lupta pentru a-l atinge, e mai pasionantă şi mai încărcată de frumuseţi, decât însăşi atingerea lui. Aceasta nu echivalează cu o veşnică şi sterilă agitaţie, care să păstreze distanţele modeste şi să se ferească de lumina prea tare a culmilor. Când vorbesc despre frumuseţea de a tinde, de a năzui şi de a crede, mă gândesc mai mult la savuroasa glorie a sacrificiului. Pentru a realiza frumuseţea perfectă e nevoe de ideea aceasta, de confundarea ei cu tine însuţi şi e plină de impresionante certitudini legenda aceea în care un *meşter* renunţa pentru totdeauna la ceva din el însuşi, la cel mai frumos simbol al vieţii: dragostea, pentru a împlini perfecta operă de artă. Pe meşterul acela il chema Manole şi gestul lui, reactualizat în miracolul fiecărei capodopere poate deveni simbolul şi mitul dinamic al unui întreg ciclu de cultură. Sacrificiul lui nu e o ajungere pentru omul care l-a împlinit, nu e adică un *do ut des* al liniştitei contemplări după actul greu al creaţiei, ci are cu siguranţă ceva din agitaţia aceea către pisc despre care scriam mai sus, ceva din idealul de a limpezi căile altora: chiar dacă opera ta e un apogeu, nu tu vei fi acela care se va folosi de ea ca de o invitaţie la calm, la contemplaţie orgolioasă, la aprecierea din perspectivă a propriului tău efort, căci nu acesta e *sacrificiul* de care avem nevoe. Acesta e *sfârşitul*

pe care nu-l vrem, însă spre care tindem ca în spre o cât mai îndepărtată minune. In clipa aceea se va putea privi în urmă. Noi vom fi fost de mult. Şi în perspectiva largă ce se va deschide atunci, la capătul tuturor sforţărilor, siluetele noastre încordate în creaţie şi în căutare veşnică, vor apărea nespus de frumoase. Cu atât mai frumoase şi mai statuare cu cât perfecţiunea ultimului pisc nu va fi fost posibilă fără noi.

***

Ceea ce se numeşte trădare, între graniţele ideale ale artei, este aderenţa la una din minciunile vieţii obişnuite. Omul obişnuit care aderă din simpatie contemplativă la unul din aspectele artei, nu trădează, ci se înalţă, realizând pentru o clipă miracolul la care participă continuu artistul însuşi. E ceea ce se numeşte *admiraţia* pentru o operă de artă, *extazul* dacă vreţi, sentiment destul de complex şi de greu de obţinut cu sinceritate într'o lume în care culmea admiraţiei şi a adulării o deţin reprezentanţii materiei: bogătaşii şi sportivii. Şi e cu atât mai vrednică de laude râvna omului obişnuit care evadează din postulatele veacului, pentru a trăi senzaţia pură şi gratuită a admiraţiei artistice. „Trădarea" lui poate fi privită ca atare de majoritatea mediocră care-l înconjoară, însă de fapt omul acesta e de două ori venerabil: întâi pentrucă a avut curajul să contrazică sensul unic al unei majorităţi materialiste şi, al doilea, pentrucă îndrăsneala aceasta denotă o sinceră preţuire şi înţelegere a valorilor artistice. Să presupunem că cetăţeanul acesta e un om politic. Fiecare răgaz de libertate şi-l închină lecturii unei cărţi, vizitării unei expoziţii asistării la un spectacol sau concert. La revenirea lui în lumea sbuciumată pe care a părăsit-o pentru câteva ore, va aduce cu sine ceva din armonia, din bunătatea, din perfecţiunea umană cu care s'a confundat în procesul scurt dar trainic al contemplaţiei. „Trădarea" lui de o clipă se rezolvă deci tot în folosul mediului obişnuit în care-l silesc să trăiască aptitudinile sale, cariera sa, viaţa sa de toate zilele.

Cu totul alta e *trădarea artistului,* a omului neobişnuit, a individului aşezat la antipodul mediocrităţii. Iată de pildă un scriitor pe care entuziasmul colectiv al unui moment istoric îl îndeamnă să adere la o mişcare politică oarecare. (A vorbi de *convertire* aici, mi se pare lipsit de sens şi de pudoare, căci a fi convertit, înseamnă a te înălţa de pe o treaptă spirituală pe alta mult superioară. Or, situaţia de faţă întruchipează un proces invers). Ceasurile de libertate, adică acelea petrecute dincolo de lumina mesei de lucru, scriitorul nostru le va consacra oamenilor cari împărtăşesc aceleaşi convingeri politice, partizanilor de club. Va discuta cu ei, le va ameliora *poate* unele sentimente, le va tempera *poate* unele acţiuni prea brutale, îi va conduce *poate* către culmea puterii. Ipoteza e hazardată căci un adevărat om de litere, un creator, are rareori darul de a se împăca, de a comunica, de a convinge, de a conduce, în sfârşit. Să presupunem însă că se iveşte unul. Binele trecător şi infim pe care-l aduce grupării politice din care face parte, cântăreşte oare cât dezastrul şi ruina pe care

şi-o aduce sie însuşi, adică operei sale? Situaţia e aceeaşi ca în cazul precedent. Numai că omul obişnuit care iubeşte arta, câştigă atât pentru el cât şi pentru alţii, pe când scriitorul care aderă la una din pasiunile minore ale realităţii cotidiane, păcătueşte din două motive evidente: 1) el va introduce în opera sa pasiunile momentului vulgar pe care-l trăieşte, ajungând la ridicula situaţie de a transpune în scris nu lumea văzută şi înţeleasă de el, ci lumea văzută şi înţeleasă de alţii, tocmai de oamenii mediocri şi fazi cari alcătuesc de obiceiu clientela elanurilor politice; 2) binele pe care crede că-l aduce, prin sufletul său deosebit, în mijlocul omenirii, se va transforma curând în rău, căci opera cu care ar fi putut încânta sufletul acestei omeniri va deveni, din pricina „trădării", un vraf de hârţoage sortite uitării. Adeziunea sa va echivala deci cu o „convertire" la mediocritate. Artistul creator poate fi distrus în elanul său numai de moarte şi de alcoolul mediocrităţii. Prefer primul expedient, ca mai rapid şi mai scuzabil, întru cât vine de dincolo de voinţa noastră.

Pentru fiecare ramură a artei eficacitatea virusului politic e aceeaşi. Blestemul trădării e mai implacabil decât un destin. De obiceiu însă, cine nu-i înţelege primejdia, calcă greşit dintr'o fatalitate care s'ar putea numi *inaderenţa la artistic* şi care rimează adesea cu sărăcia de posibilităţi creatoare. Oricum, veacul nostru întinde tentaţii mai ispititoare decât cele precedente: politicul primează, domnilor! Surprindeţi-i bătaia universală şi astupaţi-vă urechile!

***

Un grup de artişti spanioli cădeau cândva în greşala de a susţine că generaţia lor nu datoreşte nimic decât sie însăşi, că nu a existat nimic înaintea ei şi că, deci, tradiţia e o mare vorbă goală. S'a botezat individualismul acesta, oarecum hazardat şi ridicul, cu numele de *adamism*, dându-i-se dela început o nuanţă de orgoliu, atât de falsă, încât astăzi pare întru totul legată de exagerările acelui „stupide XIX-e siècle", în largul căruia s'au bucurat de viaţă atâtea năzbâtii ideologice. S'au pornit de atunci foarte multe campanii împotriva tradiţiei şi de obiceiu fiecare generaţie tânără s'a silit să-şi desfăşoare planurile „adamiste" ca pe nişte planuri de luptă. S'au crezut foarte adeseori că *a nega* şi *a distruge* poate echivala cu *a învinge* şi cu *a avea succes.* Dela Victor Hugo şi până la Giovani Papini planurile acestea au fâlfâit în etape scurte cari se sfârşeau întotdeauna cu închinarea lor şi cu integrarea cuminte în clasicism, adică în tradiţie. Şi era o luptă atât de sterilă în încercarea aceasta de a dărâma pentru a construi cu aceleaşi cărămizi, atâta panică în grabă de a reveni, de a recâştiga printr'un nou efort înălţimea crengii tăiată de sub picioare, încât toate revoluţiile acestea negativiste sau anti-tradiţionaliste, par jocul capricios al unor copii săriţi dincolo de Pegas. Istoria lor e de o semnificativă identitate: focul izbucnea peste ani, în fiecare generaţie, ca o boală ereditară.

La noi lucrurile s'au petrecut mai altfel. Căci de o sută de ani, decând am început să creem conştient, o polemică cu trecutul ar fi fost absurdă, pentru simplul motiv că nu aveai pe cine să negi. Să fi polemizat cu Miron Costin sau cu Enăchiţă Văcărescu, ar fi fost laş şi întru câtva stupid, căci oamenii aceştia cumsecade şi geniali prin raritatea lor ar fi permis fără împotrivire revoluţia unui „adamism" sortit ratării din lipsă de contradictoriu. Şi mai târziu, când reviste şi curente au început să ne lumineze căile, eram prea bucuroşi de a simţi în urmă adăpostul, cât de modest, al unei tradiţii, pentru a mai încerca luxul periculos al unui negativism. Acesta a venit abia după războiu, când spirite turburi au invadat vitrina şi când cultura noastră a încăput pe mâini ne duse la biserică. E prea neînsemnată contribuţia aceasta de *nimic*, pentru a sdruncina ritmul superb al unei tradiţii a tradiţiei.

A fost un mare bine tinereţea afirmării noastre culturale, căci s'a înrădăcinat în suflete dragostea, aş putea spune, de copilărie, dragostea de copilăria, svăpăiată şi fertilă, a evoluţiei noastre culturale. Şi a fost un mare bine pentrucă s'a putut crea edificiul uniform, proporţionat şi impunător al unei tradiţii în ascensiune continuă. Intenţia de a lucra împăcat cu trecutul şi preocupat de a realiza o cât mai largă viziune a viitorului, a făcut ca astăzi să putem privi în urmă cu orgoliul de a ne integra în cadrul unui românism constructiv pe care nu avem decât să ni-l apropiem şi să-i înţelegem sensul. *Iată în sfârşit bucuria de a fi Român!*

***

Există însă şi o bucurie de a fi trist. Căci e trist într'adevăr să asişti la frământarea exagerat de intimă a năzuinţelor noastre. Bucuria stă totuş în nădejdea că lupta noastră va sparge marginile acestei arderi restrânse, că generaţia noastră va isbuti să se afirme pretutindeni cu puterea pe care ţi-o dă încrederea conştientă în potenţialul creator pe care-l deţii. Bucuria de a fi trist e în încrederea pe care ne-o dă voinţa noastră de a merge înainte. Tristeţea e a prezentului, bucuria a încrederii în viitor.

Când vorbesc de cercul intim în care se consumă eforturile şi năzuinţele noastre, mă gândesc în special la rezonanţele de până acum ale creaţiei româneşti. In niciun domeniu, excepţie făcând întru câtva muzica şi pictura, n'am îndrăsnit să depăşim admiraţia sau critica autohtonă şi de multe ori nici n'am avut conştiinţa valabilităţii în spaţiu a operelor noastre. Am clădit pentru România. Până la un punct modestia aceasta a fost necesară căci ne-a silit să ne regăsim în noi înşine, înainte de a ne căuta prin univers. Însă acum, când tapajul acesta intim ameninţă să ne mediocrizeze, trebue să lărgim sfera viziunii noastre, să ne dăm în sfârşit seama că a fi Român nu e tot una cu a privi cu teamă dincolo de hotarele neamului tău. Şi ca să poţi chema în jurul creaţiei tale admiraţia şi stima celor din afară e nevoe, pe lângă un înalt nivel pe care-l posedăm, şi de îndrăsneala *de a voi, de a trece peste, de a-ţi tăia singur drumul luminos şi înalt pe care-l meriţi.* Căci uneori aprecierile admirative nu aşteaptă atât impulsul subiectiv, cât obiectul necesar cultului pe care-l păstrează primei apariţii demne de elogii. Renumele e adesea o anexă a încrederii în tine însuţi.

Aş vrea să fiu bine înţeles, căci problema e delicată şi poate da loc la încurcături, sau poate provoca şocuri nervoase, în capetele nu destul de limpezi şi de stăpâne pe ele însele. De altfel „notele" acestea de călătorie în viitor, sunt destinate numai oamenilor cari le purtau în suflete înainte ca mâna cronicarului să le aştearnă pe hârtie. Căci numai cu astfel de oameni înţelegem să fim tovarăşi de drum.

DIN CICLUL „RĂVAŞE"

DE

VIRGIL CARIANOPOL

SCRISOARE LUI DUMNEZEU

M'ai făcut Doamne, poate aşa într'o doară
Fără să ştii, fără să frământi pământ
Poate m'ai făcut fără voia Ta
Că de-aia n'a! ştiut până acuma că sânt.

Iată-mă însă, azi, mă ridic drept
Şi te întreb: Pentru ce mă laşi
Să umblu ca un vagabond peste tot
Şi să ridic pumnul peste oraş?

Ai vrut să arăţi lumii oameni nebuni?
Ai vrut să ai şi Tu un duşman rupt din Tine?
De ce îţi baţi Doamne joc de biata mea carne?
De ce ai vrut să 'ncerci asta tocmai cu mine?

Nu aveai îngeri? Nu aveai destui boeri?
Cu ei să fi încercat credinţa, nu cu altul...
Nu cu mine care de atâta durere
Am ajuns să înjur şi să blestem Inaltul.

Eu cred Doamne, că m'ai uitat, adu-Ţi aminte
Când am plecat de acolo, sufletu-mi era ca o pâine,
Astăzi sânt ca o fiară, sânt animalul
Care aştept să mă sfâşii ca un tigru, cu ziua de mâine.

SUFLETULUI

De când te ştiu, ai rămas tot umil
Vorbele tale, au rămas şi acum, tot joc de copil
Nu te-am văzut niciodată să te ridici ca şi mine
Să scoţi şi tu ghiarele îndrăsnelii din tine.
Când am vrut să mă răscol cu furtuni şi răsboi
De ce m'ai tras în tine, ca pe-o umbră 'napoi?

Când m'am vrut Danton, nu m'ai lăsat să fiu
Când m'am vrut Făt-Frumos, mi-ai îndoit trupul mlădiu
Iar când m'am vrut munte, zări să nu mai mă'ncapă
De ce m'ai făcut baltă? De ce m'ai făcut apă?
De ce mi-ai plecat capul în jos? De ce ai tăcut supus
Când atâţi hoţi treceau pe lângă noi, cu frunţile sus?

De când te ştiu plângi, de când te am strigi...
N'ai încercat însă niciodată să te rupi de verigi.
Totdeauna te inveleşti cu teamă şi gemi
Nici tu nu poţi să faci singur nimic, nici pe altul nu chemi,
Ce ai de gând? Ai vreo amintire grea
A ucis cumva cel în care ai fost înaintea mea?

Hai, ridică-te odată cu mine spre zări
N'am de teama cui să mă 'nfior peste depărtări.
Nu-ţi fie teamă, doar laşilor le e frică
Acum numai îndrăsneala şi revolta te mai ridică...
Când trăim atâtea murdării, cărora le spunem frumos
De ce să ne lăsăm învinşi capul în jos?..

VEDENIA

DE

MIHAIL ŞERBAN

După amiaza de Septembrie era calmă. In văzduh plutea lumină de chihlimbar. Soarele îşi flutura beteala galbenă în ramurile teilor rămuroşi şi din frunziş se cernea pe băncile singuratece ale bulevardului, pulbere de aur...

Era o clipă solemnă din agonia prelungă a toamnei şi sentimentul dureros a pierderii iremediabile era prezent în toate: în frunzele teilor cari se legănau uşor, în băncile singuratece, în ferestrele închise ale vilelor, în aer, pe trotuare... o frunză care se desprindea de pe ram şi cădea lin, accentua nota deprimantă a decorului... Era un sfârşit scurt, o moarte simbolică, moarte ce evoca altă moarte, prelungă, totală, petrecută şi'n anii duşi, sub semnul unei fatalităţi implacabile.

Toma Berindei se întorcea acasă, dela serviciu, şi'n sufletul lui solemnitatea tragică a clipei învăluită în mister, revărsa o înfiorare plăcută, mulţumire şi teamă, pe care ţi le dă conştiinţa că numai cele prezente reprezintă un ce pozitiv... Nu simţea spasmul acela al agoniei naturei, căci, pentru el, în clipele acestea natura avea o forţă vitală, care-l copleşea şi-l turmenta.

Niciodată viaţa nu i-se părea mai frumoasă. Decorul banal al bulevardului, îmbrăcase, deodată o haină strălucitoare de poezie. Când pleca deacasă, sau când se întorcea, privea în jurul lui cu ochii mari, cu bucurii şi tristeţi noui în priviri, parcă ar fi trebuit să se despartă de acele locuri şi regreta; sau parcă nu le-ar fi văzut de mult şi se bucura...

Se apropia de casă, întotdeauna, cu gând bun şi cu dragoste, cu dorinţa de a fi, cu o clipă mai devreme, lângă Dănuţ, copilul lor, care le cimentase miluirea.

Dar niciodată dragostea lui nu luase proporţii mai mari, nici nu căpătase accente mai duioase ca'n zilele din urmă; îşi dădea seama că această creştere a sentimentelor se datora numai panicei oarbe şi sâcâitoare care-l cuprinsese în ghiarele ei ca o caracatiţă. I-o transmisese strada şi cafeneaua în egală măsură, i-au transmis-o colegii de birou, care, dela un timp alt subiect de discuţie nu mai aveau decât războaie. Războaie! mereu războaie!, cu o obsesie care cu cât vrai să scapi mai mult de ea, cu atât te urmăreşte mai cu înverşunare. Pe stradă, la cafenea, în tramwai, oriunde te duceai şi te întorceai, nu auzeai altceva vorbindu-se, de cât războaie şi războaie, şi iar războaie. Obsesie neagră, care împingea pe unii spre delir, iar pe alţii spre desperare...

Pe Toma Berindei obsesia războiului îl împinse din prima zi spre disperare. Dacă era la birou, când se lega vreo discuţie, ieşea în sală. Dacă rămânea, căuta argumente ca să-şi convingă colegii că nu va fi războiu... Singur nu credea în pledoaria lui şi se simţea ridicol, sentiment care-l izola în singurătate şi deprimare.

Pe stradă, grăbea paşii, ca să nu mai audă veşti noui, cari circulau cu o repeziciune pe care veştile bune n'au cunoscut-o vreodată. Şi'n fiecare zi, urca scările acasă, cu teama că pe masă îl aşteaptă biletul de mobilizare, ordin care nu mai putea fi discutat. ...Trebuia să se urce în tren şi să plece...

Dar zilele treceau şi teama nu i se realiza. Acasă, când venea, nu mai întreba dacă nu-i sosise ordinul de mobilizare ca să nu se mai lege discuţia în jurul războiului. Dar Dorica voia să afle şi ea noutăţi şi cum îl vedea, îl şi întreba:

— Ce se mai aude de războiu?...

Spunea tot ce aflase şi ce-şi închipuia, tot ea cetia prin ziare, şi urmărea schimbările pe fizonomia soţiei, ca să-i afle şi gândurile. Ii intrase în cap că femeile doresc războiul, îi era ruşine să-şi mărturisească deschis, şi eşi, gândul, dar suferea gândindu-se că şi Dorica ar putea face parte din acea categorie de femei. Dădea răspunsul cel mai disperat, ca să poată ceti efectele...

— Mâine izbucneşte, cred!..

Femeia îl privea lung, neîncrezătoare şi lui i se părea că în ochi i se aprind bucurii stăpânite. Inainte, nu se mai gândia că Dorica ar putea să-l înşele, dar acum era sigur fără să se mai gândească. Războiul vine cu o psihoză a lui care le face pe femei să uite că sunt mame, că sunt soţii...

Gândurile îl apropiau tot mai mult de Dănuţ, care nu lua parte la panica din casă, ci-şi continua liniştit jocurile copilăreşti. Când il vedea apropiindu-se, copilul întindea braţele şi-i cuprindea gâtul, lipindu-şi trupul de trupul tatălui său. Acesta îl lua în braţe, îl săruta apăsat şi de multe ori pe ochi, pe gură, pe frunte, îi mângâia părul şi rămânea cu privirile aţintite asupra lui parcă ar fi prins o închipuire frumoasă şi nu se mişca, să n'o strice. Imbrăţişarea devenea tot mai pătimaşe, parcă ar fi vrut să contopească trupul copilului cu trupul lui, ca să-l scape de ororile zilelor viitoare... Atunci îşi simţea inima umplându-i-se de o căldură moleşitoare şi toată fiinţa i se lumina, parcă s'ar fi petrecut o minune cu dânsul... Lumea din jurul lui nu mai exista. Exista numai el şi Dănuţ, un trup şi un suflet care n'aveau să se mai despartă niciodată..

La masă, în faţa Doricăi, se gândea mereu c'o va pierde, că chiar dacă n'o va pierde, o va regăsi schimbată.. Alta... Mai trăise un războiu, fusese copil atunci, dar îşi închipuia că războiul schimbă totul: şi faţa lumii şi sufletul veacurilor: şi a celor care trec prin botezul focului şi acelora rămaşi înapoia frontului...

In cei cinci ani de căsnicie vieţile lor se armonizaseră şi căminul le devenise un cuib în care toate se petreceau sub ochiul bun al providenţei. Nu se gândia niciodată că pe la dânşii se vor mai abate furtuni care să-i mai despartă... Erau un gând, un suflet, un trup. Bucuria vieţii acestora le crease o lume nouă şi-i făcuse să uite de lumea dinafară..

Şi iată că, dintr'odată, această lume de care uitaseră, îi ciocnea cu brutalitate, smulgându-i din vis şi readucându-i în realitate. Au fost cuprinşi de panica sălbăticiunii alungată de câini într'o aşezare omenească. Mai ales la dânsul, care umbla mai mult, avea discuţii, asculta la discuţii, frequenta cafenele, — panica aceasta lua proporţii mari. Dacă nu ar fi avut o familie, nu s'ar fi speriat... Ce aveau să se facă Dănuţ şi Dorica fără dânsul, în timpurile de groază care se anunţau? Inchidea ochii ca să nu se mai gândească, dar tocmai atunci gândurile deveneau tot mai îndrăzneţe şi mai clare...

Conflictul european nu părea că se va aplana. Ziarele aduceau veşti tot mai rele. Buba era de mult coaptă şi trebuia să se spargă. Sosise ziua...

Pe lângă aceste ştiri, cafeneaua formează altele, legende, pe care însă lumea le luau de bune şi mergeau din gură în gură, provocând panică şi disperare... Războiul trebuia să isbucnească la zi fixă, la oră fixă... Nopţile treceau în calvar... Se aştepta să sune mobilizarea...

Lui Toma Berindei încordarea aceasta îi alungase şi somnul. Dimineaţa se scula cu noaptea în cap şi ieşea la cutia cu scrisori ca să-şi ia ziarul la care era abonat. Îl strângea în mână cu nelinişte, cu înfrigurare, pacă ar fi trebuit să-i aducă vestea hotărâtoare. Când îl deschidea, o clipă închidea ochii, apoi îi deschidea mari ca să cuprindă toată pagina deodată, cu toate titlurile... Nu găsea ceeace aştepta, nici în prima pagină, nici într'a doua, nici la ultima oră, nici în ultima pagină cu ultimele veşti din toată lumea... De fiecare dată clipa fatală se mai amâna cu o zi, două, producându-i desamăgire. Ar fi vrut să aibă odată certitudinea că va pleca sau că va rămâne Hărşuelile acestea îi slăbeau şi curajul care-i mai rămăsese.

Începu să urască solul acesta perfid, ziarul, care ceeace clădea azi a doua zi desminţea.

— Ar trebui să ne pregătim şi noi! îi zise într'o zi, Dorica.

— Cum să ne pregătim? o întrebă el, par'că atunci s'ar fi trezit din somn şi-i se punea o întrebare la care nu era în măsură să răspundă...

— Toată lumea se aprovizionează... Unele alimente au şi dispărut de pe piaţă... N'o să mai găsim nimic... Tu, oricât, vei avea ce să mănânci acolo unde vei fi, dar eu ce să mă fac cu copilul?... Nu te gândeşti deloc!...

Mustrarea îl biciui. Se gândise dar nu avusese curajul să facă un lucru care însemna recunoaşterea că nu mai există nici o speranţă de luminare a zorilor.

— Eu nu voi pleca, zise el, chiar dacă-mi va veni ordin...

Pe chipul femeii apăru zâmbet de bucurie şi speranţă.

— Cum? De ce?

— Nu plec şi pace zise el, lăsând privirile în jos... Dezertez!...

Se speriase şi el de cuvânt. Repetându-l în gând nu i se păruse atât de tare, de ruşinos. Simţea privirile Doricăi aţintite asupra lui şi nu avea curajul să i le înfrunte. Pe frunte îi apărură broboane de sudoare...

— Nu ţi-i ruşine să vorbeşti aşa? zise Dorica, încruntându-se.

Peste masă se lăsă o tăcere grea. Il năpădiră sentimente contrarii... Dorica voia ca el să plece... Il credea laş... Ar fi putut să-şi atragă dispreţul ei..

Din clipa aceea obsesia plecării deveni pentru el şi mai chinuitoare. La serviciu se ducea în silă. Rămânea cu privirile pierdute în gol, gândindu-se la Dănuţ, la Dorica... Inchipuiri negre îi dădeau asalt. Se simţea tot mai slab, mai descurajat.

Certitudinea pe care o avea acum, că va trebui să plece, îi cree stări sufletești noui; totul ce făcea, săvârșea cu toată puterea-i de convingere, cu tot elanul, cu un fel de bucurie amestecat cu regret, gândindu-se mereu că poate săvârșea acest lucru pentru ultima dată... Imbrățișarea copilului ceva mai lungă și mai duioasă... Privirile îi rămâneau mai mult pe corpul plin și tânăr al soției lui... Noaptea, în pat, se gândea că poate era ultima noapte când dormea în așternut moale și curat... că mâine va fi în tren, drum lung, obositor, până la alt capăt de țară, apoi în tranșeu, cu picioarele până la genunchi, în apă. Va dormi cu capul pe pământ, îmbrăcat...

Și peste toate, mai tulburător, venea gândul morții. Nu are să fie tocmai el norocosul care să scape dintr'un măcel, cum nu mai fusese pe suprafața pământului... Aviație, artilerie, tancuri, gaze... Mai ales gazele... Se înfiora...

Cumpără două măști și o învăță pe Dorica să le întrebuințeze. Una pentru ea una pentru Dănuț... Făcând mereu exerciții de punere și scoatere cu ele, avea impresia că o învață cum să se sinucidă... Işi dădu seama că precauțiunea aceasta reuși să-l liniștească prea puțin... Mai spera în bunăvoința lui Dumnezeu, că nu va arunca omenirea în ghiarele unui nou război, că după atâtea svonuri orizontul se va lumina... Spera atâta timp cât nu avea un ziar în față... Telegramele dela ultima oră îl aruncau iar în beznă...

Aluneca pe străzi ca o fantomă. Intre frica de moarte și dragostea de viață, se depănau întâmplări banale, care, însă, acum i se păreau pline de farmec, de interes. Decorul străzii îmbrăcase o haină de poezie, care-i umplea sufletul cu emoții de adolescent înamorat...

Niciodată viața și lumea nu i s'au părut mai frumoase! Nu simțea nevoia comparațiilor poetice... Și acum lumina care plutea în văzduh era de chihlimbar, razele soarelui par'că erau beteală galbenă, din frunze se cernea pe băncile singuratice pulbere de aur...

Toată dimineața circulase svonul că'n noaptea aceea va suna mobilizarea... Vestea îl paralizase... Venise acasă năuc și încremenise lângă jucăriile copilului... Nu se culcă, cum obișnuia...

După amiază, deși avea serviciu, nu se duse. Ieși în oraș, merse la cafenea, cutreeră străzile principale înțesate de lumea, care venise în fața redacțiilor ziarelor ca să afle vești noui...

Reveni acasă târziu, când se îngâna ziua cu noaptea, fără ca să știe mai mult decât știa când plecase. Tot drumul vorbise singur și abea-și putuse stăpâni gesturile ca să nu atragă atenția lumii... Își demonstra că nu era just, nici omenesc, ca pentru un om să fie răpit el familiei! Și ca dânsul, milioane..

Idealul vieții lui fusese să aibă un copil. Decând îl avea era rațiunea existenței lui. Era trup din trupul lui și voia ca să-i vegheze singur creșterea și educația... Devenise singura pasiune a vieții lui...

Deaceea gândul plecării îl înspăimânta. Pe ce mâni avea să între Dănuț? Ce-aveău să facă alții cu dânsul?

Presimțea că, dacă pleca, nu avea să se mai întoarcă. Sau, chiar dacă se va întoarce... un biet orb, sau fără mâni, fără picioare... o jumătate de om... Nu va putea să mai muncească, să scoată din Dănuț un om, așa cum visa...

Toma Berindei se opri jos, la capătul scărilor. Bucuria vieții prezente, pe care i-o adunase în suflet decorul străzilor, îi era spulberată de gânduri și vedenii... Din viața lui nu mai rămânea nimic... Pentru prima oară îi păru rău că dăduse viață altei vieți...

* * *

Toma Berindei se opri, ascultând. Recunoscu vocea Doricăi, care cânta ca și 'n zilele bune ale vieții lor. Par'că n'ar fi obsedat-o amenințarea cataclismului... Sau, poate, nu-i părea rău că el va pleca... Bănuiala aceasta, nesigură, reuși, totuși, să-l indispue și mai mult și când ajunse sus, la al treilea etaj, unde locuia, apăsă lung și nervos pe butonul soneriei...

— Te-ai și întors? se miră Dorica, deschizându-i.

— Am venit mai devreme... Poate mâine plec și voiam să stau o clipă mai mult cu voi...

Vorbind, o privise în ochi, dar ea nu tresări. Totuși, parcă i se lăsă o umbră pe chipul ei alb...

— Ce făceai? o întrebă apoi...

— Îți călcam hainele!

— Hainele? Care?

— Cele ofițerești...

Toma o privi și mai lung.

— Hainele ofițerești? Cine ți-a spus să le calci?

Glasul îi tremura de enervare.

— Dacă pleci, nu-ți trebue?

— Poate nu plec...

— Nu-i nici o pagubă că le-am călcat... Dacă nu-ți vor trebui n'are să-mi pară rău că le-am călcat...

Toma se mai liniști și trecu în cameră vecină. Nu-l văzuse pe Dănuț și-l căuta. Il găsi jos, pe podea, jucându-se cu trenul elastic pe care i-l cumpărase de ziua lui... Când auzi ușa, copilul se întoarse și-l privi cu ochii lui mari, plini de întrebări...

— Tăticule, întrebă el, tu tot cu trenu 'ai să pleci la războiu?

— Cine ți-a spus c'am să plec?

— Mămica!

— Are să-ți pară rău dac'am să plec?

Cunoștea răspunsul, dar voia să-l audă, ca să-l bucure.

Dar în loc de răspuns, copilul sări de jos și repezindu-se la tatăl lui, îi cuprinse un picior cu amândouă brațele.

— Nu vreau să mai pleci! Nu vreau să mai pleci! și începu să plângă.

Il luă în brațe, râzând, îi sărută ochii și fruntea și-l liniști, promițându-i că nu va pleca. Dănuț îl crezu și se întoarse la jucăriile lui...

Toma Berindei se lăsă în scaunul de lângă dânsul. Era obosit. O clipă i se mai învolburară în priviri tristețile și bucuriile provocate de atitudinea copilului, apoi își prinse fața în palme și rămase nemișcat...

In camera vecină, Dorica începu iar să cânte. Cânta mai încet și melodia era tristă și tărăgănată...

Aluneca prin noapte ca o fantomă, mai neagră decât noaptea... In rând cu dânsul s'aliniau alte fantome, alte chipuri negre, cu obraji scofâlciţi, cu ochi în care spaima era mai adâncă decât întunerecul. Chipuri roase de suferinţă îndelungată, care nu mai aveau nimic omenesc într'însele. Rânduri-rânduri, şi valuri-valuri, în dreapta, în stânga, la spate, înainte. Şiruri nesfârşite, coloane neîntrerupte, care curgeau învolburate ca apele revărsate ale unui fluviu uriaş... Nu-şi mai amintea când începuse marşul apocaliptic, mai lung ca multe nopţi puse cap la cap, mai lung par'că decât viaţa lui... Işi simţea trupul topindu-i-se de oboseală, de foame şi groază. Avea picioare de plumb... Era cuprins în valul acela şi nu putea să se oprească, căci nici nu i s'ar fi putut împotrivi... Il ducea valul uriaş ca pe o frunză... Făcea sforţări uriaşe să nu cadă... Dacă ar fi căzut, ar fi fost călcat în picioare, l-ar fi făcut praf măciucile atâtor picioare...

Mergea aşa, poate de ani, cu spaima că n'avea să se mai oprească niciodată, deşi nu mai avea putere să facă zece paşi. Venea odată cu vântul, din urmă, şi-l învăluia un sgomot surd, ca un zumzet. Poate că-l făcea un motor uriaş ascuns în măruntaele pământului! Dar nu, era ritmul sacadat, nesfârşit al milioanelor de paşi dinainte şi din urma lui. S'auzea, din răstimp în răstimp, mugetul tunului. S'aprindea cerul într'un loc, parcă ar fi fost stropit de sânge şi se stingea.

Il apăsa noaptea ca o piatră de mormânt. Mergeau la moarte cu chip şi suflet împietrit...

Mergeau, în trecere de pe un front pe altul, nici primul, nici ultimul drum... Avusese dese întâlniri cu moartea, dar tot nu se obişnuise cu gândul ei... Nu mai avea amintiri de dincolo de clipa primului atac... In urechi tunurile îi bubuiau şi când nu erau în funcţiune. Acele urlete de durere, şi de groază, pe care le auzise atunci, făcuseră şi din el pentru o clipă, un monstru... In minte purta imaginile înfiorătoare ale atacului... Trupuri sfârtecate, capete fără trup, mâini întinse parcă să-l apuce de picior când trecea peste ele...

Purta într'insul şi imaginile luate de prin oraşe devastate de bombardamentul aviaţiei, de atacul cu gaze... Se miră cum de nu-şi pierduse minţile... Imaginile se succedau în mintea lui cu o repeziciune fantastică.

In clipele de odihnă, atât de rare şi puţine, imaginile apocalipsului se destrămau şi se închegau cele ale vieţii de acasă, alături de Dorica şi Dănuţ. Inchidea ochii şi-şi mângâia visul cu rămăşiţa de duioşii. Mai îndrăznea, atunci, să se gândească că s'ar putea să-i revadă. O clipă numai şi apoi s'ar fi putut să şi moară.

Ceruse de mai multe ori să i se acorde o permisie. Două zile! O zi chiar! Nu-i fusese ascultată rugămintea. Trecu prin disperare la resemnare şi alternativa aceasta îl alarma. Dar sfârşi prin a-l oţeli.

Din marş, coloanele intrau în trenuri nesfârşite, care se mişcau încet, gemând şi scârţâind din toate încheieturile. Trăia un vis urît, fără sfârşit.

I-au dat drumul pentru două zile, când nu mai ceruse şi nu se mai aştepta. In tren, era atât de bucuros, par'că ar fi ajuns acasă. Becurile nu ardeau. Sclipea în câte un colţ, câte un cărbune de ţigară.

Coborî în oraş, noaptea. Gara era pustie. Clădirea dărâmată în parte. Străzile

erau cufundate în beznă. Pe cer se profilau, înfiorătoare, ruinele caselor. Unele se prăbuşiseră şi zidurile ajunseseră până în mijlocul străzii, baricadând tăcerea.

Inainta bântuit de fiorii groazei. Mai putea spera să-i găsească pe ai lui? Poate oraşul era părăsit.

Se opri şi se repezi la uşa primei case. Apăsă pe sonerie. Auzea clopotul, de parte, şi nu venea nimeni. Bătu cu pumnii şi tot nu se arătă nimeni. Spaima creştea într'însul.

Incepu să alerge. Din loc în loc se împiedica de trupuri omeneşti. Nu se oprea. Hainele-i cădeau în bucăţi, sfâşiate, şi-i se vedea pielea. Şi nici un om, nicăiri.

Când ajunse în bulevard, se opri, încremenit. Nu vedea nici o casă dărâmată. Totul era cum fusese şi înainte de a pleca. Adia vântul şi frunzişul copacilor foşnea. Băncile îşi aşteptau perechile întârziate. I se părea că aude şi fluieratul sergentului de noapte. Se întreba dacă nu fusese un vis, totul ce văzuse şi trăise până atunci.

Voi să se rupă din loc, să ajungă mai repede la ai lui. Parcă avea atârnate greutăţi enorme la picioare. Oasele i se topiseră în trup. Ar mai fi putut înainta, doar târîndu-se ca o râmă.

Ajunse, cu sforţări supraomeneşti, lângă o bancă. Câteva case mai încolo era clădirea în care locuiau ai lui. Ii ştia aproape şi asta îl mângâia, ca şi cum i-ar fi văzut. Dorica avea să plângă. Dănuţ îi va cuprinde gâtul şi-l va strânge tare. Par'că-şi simţea obrăjorul moale, catifelat, lipindu-se de obrazul lui murdar, nebărbierit.

I se păru că aude, prin foşnetele nopţii, un zumzet. Creştea mereu. Parcă s'apropia un roi uriaş de albine. O clipă mai târziu clopotele bisericilor şi sirenele fabricilor începură să sune. Luminile reflectoarelor brăzdau văzduhul... S'auziră bubuituri... Se îneca. Simţea un ghem de foc în cuşca pieptului. Ochii îl usturau. Nu avea putere să se ridice şi rămase cu privirile lipite pe uşa casei în care Dorica şi Dănuţ poate înebuneau de groază... Atunci văzu uşa deschizându-se şi pe ea se repeziră în stradă Dorica şi Dănuţ... Ea ducea într'o mână masca de gaze şi în cealaltă îl trăgea pe copil...

Avu un spasm, ca să se ridice şi nu reuşi. Voi să ţipe „înapoi" şi glasul îi pieri, uscat în gâtlej. Cumpărase două măşti, unde era una? O uitase Dorica, în graba fugei?...

Mama şi copilul făcură câţiva paşi, în direcţia în care se afla dânsul, apoi se opriră. Dorica simţise mirosul strein. Desfăcu masca, o privi, îl privi şi pe Dănuţ... Avu o clipă de nehotărîre, apoi trase masca pe capul copilului... Mai departe cu câteva case era un adăpost. Prinse copilul de mână şi începu să fugă, trăgându-l după ea...

Se opri iar, după câţiva paşi, înăbuşită de fum.

— Fugi tu, acolo... mai putu să-i zică lui Dănuţ, apoi căzu în genunchi, apăsându-şi pieptul cu mâinile. O cuprinse o tuse spasmodică iar ochii i se umflară în orbite, gata să plesnească.

Copilul se repezi doi paşi înainte, apoi se opri speriat şi întorcându-se, căzu peste trupul mamei lui, plângând. O ruga să se ridice şi o mângâia cu mânuşiţele. Se aplecă, voind s'o sărute, dar masca îl împiedecă. O prinse cu amândouă mâinile de după cap şi smucindu-o, o aruncă jos... Işi lipi buzele pe gura, apoi pe ochii mamei. O clipă, două, trecură, şi-l cuprinse şi pe el tusea spasmodică. Agită mâinile, parcă ar fi căutat ceva să se prindă, să nu cadă în prăpastia care se deschisese lângă dânsul... Voi s'o strige pe mama lui, dar limba îi era uscată în gât, ca iasca... Trupul lui se rostogoli peste trupul mamei învinsă cu o clipă mai înainte...

Toma Berindei nu-şi poate întrerupe hohotele de plâns. S'aude strigat, deschide ochii mari, îi vede pe Dorica şi pe Dănuţ în faţa lui, speriaţi, le simte mâinile, trăgându-l, şi, totuşi, nu poate să creadă că sunt ei aevea, că ochii lui nu-l înşeală... Par'că imaginile de adineaori sunt mai vii într'însul. I s'au crestat în suflet şi dor ca o rană veche, neîngrijită...

— Tăticule, ce ai?

Se aude mereu strigăt. Buzele calde ale lui Dănuţ i se lipesc pe mână... S'aprinde o scântee în mintea lui, care creşte, devenind făclie, care-i călăuzeşte gândul afară din noaptea fără sfârşit a vedeniei... Sufletul pustiit i se umple iar de lumină...

In liniştea înserării, care se lasă odată cu întunerecul, aude, deodată, departe, pierdut, apoi tot mai aproape, distinct, strigătul acela care-l făcea să sară din pat, de oriunde era... Ediţie specială!...

De câte ori nu l-a aşteptat cu înfrigurare şi de câte ori nu l-a desamăgit! Niciodată nu aducea, cât aştepta! Dece-ar mai lua-o!? Doar ca să arunce doi lei în drum? Nu-l mai interesează! Fie ce-o fi! Panica lui nu va schimba nimic...

Dar, în clipa următoare, băiatul cu ziare a ajuns sub balconul lui. Nu se mai poate stăpâni şi sare ca aruncat de un resort. Se repede în balcon şi flueră să-i aducă foaia...

Cele câteva clipe până băiatul ajunge sus i se pare ani. Smuceşte foaia din mâinile grăbite să ia banul şi revine în casă. L-a cuprins iar tremurul nervos sâcâitor...

Citeşte şi nu-i vine să creadă! Dar îi vine să râdă şi să plângă de bucurie. Nu va fi răsboiu! Conflictul a fost aplanat! Visează? Se crede înşelat de vedenii...

— Dorica! Dorica! Dănuţ! Dănuţ! Nu va fi războiu! Nu va fi războiu!

Sare prin casă, parcă şi-a eşit din minţi şi râde în hohote. Nu vrea să dea foaia din mână şi citeşte el singur, cu glas tare... Şi iar râde şi sare... Dănuţ nu înţelege ce se petrece cu tatăl lui, dar îl vede vesel şi se înveseleşte şi el. Il prinde de mână şi începe şi el să sară şi să chiue...

—Liniştiţi-vă odată! se roagă Dorica speriată să nu-i strice ceva din casă. Dar ei n'a aud şi nu se liniştesc până ce obosesc. Tatăl s'a lăsat în scaunul de-alăturea Dănuţ s'a rezemat de genunchii lui şi-l prinde de gât.

— Nu mai pleci la războiu, tăticule?

— Nu!

— Rămâi cu noi?

— Rămân!

Dorica s'a apropiat şi ea, intrând în grup. Toma Berindei întinde mâna şi-i cuprinde mijlocul. O trage la pieptul lui...

Se simte iar tare. Parcă ar fi fost cu adevărat plecat şi s'a întors... N'are să mai plece niciodată în iadul acela...

Işi sărută nevasta pe frunte, pe ochi, pe gură... Apoi îl ia pe Dănuţ la rând... Apoi iar pe Dorica...

Copilul îi priveşte cu ochi mari, luminoşi şi tatăl simte cum răsare iar soarele în casa lor...

POEME

DE

ŞTEFAN BACIU

VATES

Ca Meşterul Manole — avem aripi deschise
Şi ne clădim soţiile în temelii,
Pentru un stol de cântece sau vise
Le 'nmormântăm în albe zidării.

Trăim pentru un hârb de glorie,
Hrănindu-ne cu-azur într'una flămânzim,
Murim văzându-ne 'n istorie,
Dar ne 'ndreptăm spre ţintirim.

Pe-un plop subţire steaua noastră suie,
Pe-un altul, cade spre pământ:
Trec două drumuri printr'o cărărule,
Eri doar eram, azi nu mai sânt.

Aşa ne ducem tainele ascunse:
De-abia ţinându-ne răsufletul
Şi când cădem cu piepturi largi, străpunse,
Un cântec ne străbate sufletul.

MÂINI ALBE...

Grava frumuseţe a mâinilor tale
E-o tristă lumină în fiece clipă,
Când degetul fin (din cari petale?)
Ia toată coloarea pe alba-i aripă.

Când însă durerea în unghii îți urcă
Și pumnul tău mic încearc'o mirare,
Tot visul din ochi între palme se'ncurcă,
Așa ca un plâns într'o calmă cântare.

Mâinile tale-s podoabe fără inele,
Sunt lampa ce arde în inima mea.
Un șir prelung și alb de mărgele,
Apune'n mănușe ca'n neguri o stea.

DANSUL DIN IARBĂ

— desen în cuvinte —

Îți pune ziua pe-umeri șoimi de soare
Și tu te pierzi în ea ca într'o mare albă,
Când după umbra ta alergi, ce pură vânătoare,
Ți-s munții pe grumaz o verde salbă.

Ce zei, ce nimfe ritmul oare ți-l șoptiră,
De joci prin ierburi ca un straniu curcubeu
Sau ca un cântec plin pe corzile de liră
Pe cari le mișc, înmărmurit de farmec, eu?

Nu-i nici un glas să strige sus în slavă
Acest păcat de nimenea știut,
Această băutură albă, de otravă,
In care eu mă pierd ca 'ntr'un sărut?

PENTRU CULTURĂ

DE

PERICLE MARTINESCU

Se pare a fi un dificil exercițiu intenția de a scrie în momentele acestea confuze, când omenirea pare obsedată de alte preocupări, atât de diverse și aspre, câteva rânduri închinate apărării culturii și spiritului creator. Lumea de astăzi, sbuciumată de vântul nesiguranței care își plimbă pe deasupra ei, dela un capăt la altul al pământului, trenele sale negre, purtând în fâlfâiri lente dar cu atât mai înfricoșetoare legiunile sale de neliniște și spaimă, preferă cu mai multă încredere refugiul în umbra unui ciot de realitate, decât protecția somptuoasă și suverană a spiritului și a culturii. In momentele mari de criză sufletească și dezordine materială — cum este și momentul nostru — oamenii acceptă mai ușor și cu mai multă încredere prezența materiei, de o evidență incontestabilă și imediată, decât salvarea oferită de spirit, a cărui prezență stă ascunsă dincolo de lumea mișcărilor și a prigonirilor noastre actuale. Din desnădejde, din sbucium și din spaimă, lumea actuală se atașează cu orice chip de tot ce poate constitui iluzia unui refugiu imediat, spre a-și năbuși singurătatea de care e cuprinsă în fața pericolului iminent din față. Omul suportă solitudinea sa atâta vreme cât în universul lui interior e pace și certitudine perfectă; din moment ce în sufletul său a pătruns demonul neliniștei și al desnădejdei, omul devine un instrument în mâna forțelor oarbe care tind să distrugă tot ceeace energia și înzestrările omului creaseră cu râvnă mai înainte. Lumea de astăzi, în disperarea de cauză cu care se aruncă în brațele acțiunii de o înșelătoare consolare, și ale materiei, de o nesdruncinată muțenie, se află exact în situația tragică a struțului, care prigonit și pierzând răgazul oricărei judecăți, își îngroapă capul în nisipul înfierbântat al pustiului, crezând că astfel a trecut de zona oricărui pericol. Toate gesturile decisive ale lumii de astăzi, toate actele de fals curaj, toate marile mișcări de mase și însuflețiri colective, nu formează la un loc decât turme diferite și imense de struți obsedați de prigonitori reali, care își îngroapă privirile în întunericul materiei, în loc să le deschidă, mai mari și mai atente, în lumina orbitoare a Rațiunii și Inteligenței.

Lucrul acesta îl pot confirma cu destulă putere mulți dintre oamenii de azi care, în scurta dar sbuciumata lor tinerețe, au încercat cu toată convingerea această politică a struțului din spaima de a nu se pierde cu desăvârșire în haosul lumii actuale. Ca un imperativ al momentului când fiecare a trebuit să se conducă singur în viață și ca o consecință a unei serii de reflecții precipitate, fiecare tânăr apărut în haosul de după război, lipsit de certitudini, de idealuri permanente, de îndrumători serioși, ne-

putând crede în altceva şi neputându-şi sprijini setea de viaţă şi de ideal în altceva decât în cea mai crudă şi monstruoasă realitate, a crezut în materie cu violenţă şi fanatism, detestând nevoile spiritului şi operele culturii şi nevoind să accepte decât ceea ce era evident şi răspundea direct şi imediat fervoarei sale tinereşti. Acest trist şi dificil exerciţiu l-am încercat cu toţii, cei care ne putem considera copiii acestei lumi de grozăvii de după război. Am făcut apologia acţiunii, a violenţei, a anarhiei, a barbariei, am făcut jocul sângelui şi al materiei din noi, am acordat o excesivă importanţă realităţii în clocotirile căreia, deşi nu ne simţeam deloc bine şi familiari, aveam totuşi iluzia că trăim mai intens. O, diabolicul delir de păgânism, de desfrâu fizic şi spiritual, de fanatism şi orgoliu faţă de erorile noastre, monstruoasa putere de fascinaţie ce-o aveau asupra noastră exagerările şi viciile, îndârjita adâncire într'o viaţă a simţurilor — ce lume străină de liniştea diafană a spiritului se năştea din toate aceste rătăciri şi exerciţii de dincolo de cultură!... Setea de viaţă, combinată cu o febrilă dezordine sufletească şi lipsită de o orientare spirituală serioasă sau de o certitudine constantă, făcea să acordăm mai multă importanţă unui act care corespundea momentului nostru agitat, decât unei opere care întruchipa în fiinţa ei imaginea senină a eternităţii.

Târziu însă, după multe rătăciri şi credinţe false, fiecare şi-a dat seama că marea importanţă pe care o acorda realităţii nu era, de fapt, decât unul din multele mijloace ale spiritului de a-şi asigura integritatea şi triumful final definitiv. Căile de desăvârşire ale spiritului sunt întortochiate şi negre de prăbuşiri şi desnădejdi, dar cu atât mai încărcate de satisfacţii şi triumfuri pentru cei care au avut răbdarea să străbată negura lor până la capătul plin de lumini şi de victorii. Dezordinea şi nesiguranţa care stăpânesc astăzi acest imperiu absurd şi violent al technicei — technica confortului sau technica conducerii — nu sunt decât aceeaşi patetică frământare a spiritului ce face eforturi supreme spre a-şi apăra integritatea, căci fără existenţa permanentă a spiritului lumea nu poate fi concepută.

Cea dintâi şi cea mai importantă manifestare a spiritului în umanitate este *Cultura*. Cultura este suma tuturor năzuinţelor, tuturor forţelor superioare, tuturor amintirilor şi tuturor aşteptărilor omului de peste tot şi din totdeauna. Deasemeni, toate tristeţile îşi găsesc o bucurie în cultură şi toate înfrângerile o victorie. Din cele mai străvechi timpuri omul a fost înzestrat — pe lângă foame, somn şi amor — cu un spirit înfometat şi neliniştit, a cărui foame nu şi-o putea potoli decât în opere culturale — arta, dansul, muzica, cele dintâi manifestări — şi a cărui cinste nu şi-o putea găsi decât în realizări de opere culturale. In sensul acesta, cultura presupune tot ce a produs şi poate să producă omul cu acea misterioasă energie, reminiscenţă a cine ştie cărei ascendenţe divine, născută din colaborarea minţii şi a inimii sale.

Alături de Natură, Cultura este a doua necesitate indiscutabilă a omului. Fără Natură şi Cultură, omul nu se poate concepe ca putând exista. Una satisface aspiraţiile fiziologice ale structurii omeneşti, cealaltă aspiraţiile intelectuale. Spre deosebire de toate celelalte fiinţe, însufleţite sau neînsufleţite din univers, omul, prin firea şi destinul său, reprezintă în vastul concert al Existenţei punctul atât de sensibil şi atât de tragic al intersecţiei celor două lumi desfăşurate pe planuri diferite: lumea exterioară a materiei, şi lumea imaterială a spiritului. Adică lumea concretă a formelor

şi a evidenţei fizice şi lumea expresiei, a simbolurilor, a evidenţei intuitive. Una se sprijină şi se complectează prin cealaltă, amândouă trăesc într'o permanentă colaborare, amândouă contribuesc deopotrivă şi slujesc în aceeaşi măsură grandoarea şi regalitatea omului pe pământ. De când există omul, Natura şi Cultura au fost singurele realităţi în faţa cărora el s'a plecat întotdeauna, sau a alergat mereu în momentele de nesiguranţă şi slăbiciune când avea nevoe de reculegere şi reîmprospătare. In negura vieţii strămoşilor primitivi a căror vârstă geologică nu le dăduse rafinamentul descendenţilor de mai târziu, omul neputând crea forme artistice noui, căuta în manifestările naturii expresia simbolurilor care se frământau în spiritul său. De acolo s'au născut idolii, de acolo s'a născut credinţa religioasă şi toate complicaţiile de sentimente şi nădejdi care depăşeau omul. Tot de acolo s'au născut imnurile, cântecele de slavă sau de ură, cele dintâi crestaţii pe ofrandele aduse idolilor, şi primele împodobiri spre a face mai frumoase anumite elemente menite să distreze, să încurajeze sau să stăpânească pornirile primare ale fiinţei. Intre spiritul omului şi natură se făcuse încă din cea mai adâncă vârstă a istoriei o legătură menită să rămână valabilă pentru totdeauna. Omul de astăzi, atât de depărtat şi străin de strămoşul său primitiv, după intervale de activitate în uzine, birouri sau alte instalaţii technice, aleargă la natură spre a-şi destinde nervii, spre a-şi răcori spiritul şi a gusta acea libertate reconfortantă a naturii, în mijlocul căreia omul îşi regăseşte vechi prietenii şi convorbiri sufleteşti în tremurările cosmosului vegetal care îşi apleacă asupra sa fruntea plină de visuri şi evocări ascunse în taina nervurilor şi-a contrastelor de umbră şi lumină. Pentru om viaţa e un tainic dialog între vibraţiile naturii şi vibraţiile spiritului, amândouă la fel de mute dar în vecinic clocot de refacere.

Insă, fără Cultură, Natura însăşi n'ar fi de nici un folos omului. In faţa Naturii omul nu se poate decât reculege, îngenunchiat la poalele ei liniştitoare, sau primit cu graţie şi generozitate în braţele ei mântuitoare. In faţa Naturii omul se simte mic, cuatât mai mic, cu cât Natura urcă în sufletul său tot felul de aspiraţii şi realizări mai mari decât puterea sa de observaţie şi de adăpare la izvoarele ei nesecate. In faţa Naturii omul îşi dă seama că nu are nevoe numai de hrană, de consolare şi de reculegere, ci şi de realizare — de o realizare care să depăşească şi momentul şi fiinţa sa concretă. De când există şi cât va mai exista ea, Natura a fost întotdeauna şi va rămâne cea mai desăvârşită *momentaneizare a eternităţii*, ea nu dispare niciodată, deşi e prezentă în fiecare clipă. Nu este aceeaşi condiţiunea omului. Omul este un produs al momentului. Conştiinţa sa însă are o viziune perfectă a eternităţii şi una dintre cele mai mari şi mai dureroase nostalgii ale sale este tocmai această eternitate pe care n'o poate realiza niciodată. Deaceea în fiecare om există ambiţia şi setea enormă, patetică şi grandioasă, de a săvârşi ceva care să rămână după el, care să depăşească momentul lui,— să *eternizeze momentaneitatea*. Din această aspiraţie superioară a omului s'a născut cultura; arta, literatura, filosofia, tot ce este personal şi subiectiv, tot ce isvorăşte din afecţiunile şi din singurătatea omenească. Spre deosebire de toate celelalte fiinţe însufleţite sau neînsufleţite din lume omul prin blestemul conştiinţei sale e destinat să fie un solitar. Pot comunica între ei prin gesturi, prin acţiuni, prin sentimente de origină colectivă, însă în fondul lor, în intimitatea naturilor, oamenii rămân mereu izolaţi unii de alţii. Numai două realizări poate să-i apropie:

iubirea și cultura. Singurele momente de adevărată comunicare între doi sau mai mulți oameni, de distrugere a parapetelor dintre ei, a singurătăților lor, nu se pot realiza decât în iubire. Iubirea fiind însă un sentiment, destinat, ca toate sentimentele, degradării și morții, ultimul refugiu și ultima posibilitate a omului de a-și înfrânge singurătatea și de a comunica cu semenii săi — o comunicare spirituală, bineînțeles, singura care suportă, deoarece este ultima și cea mai *esențială* stare a omului — este cultura. Cultura s'a născut din necesitatea de comunicare a omului cu semenii lui. Omul nu simte atât nevoia de a se hrăni cu produse culturale, cât simte nevoia de a produce o operă culturală. Spiritul nostru e o imensă rezervă de forțe creatoare ce nu se sting niciodată și tânjesc vecinic să se realizeze în ceva, chiar dacă aceste realizări devin până la sfârșit forme stereotipe sau imagini diferite ale aceleași idei principale, reluate însă, interpretate, realizate în fel și fel de chipuri, căci oamenii au avut cu toții aceleași emoții și sentimente, aceleași gânduri, dar și aceeași sete de realizare, de exprimare. Iar cei care nu se pot exprima se consolează admirând creațiile altora în realizările cărora își descopăr propriile lor nostalgii și ambiții. Din acest motiv, fără cultură, omul s'ar trezi pe neașteptate mai desnădăjduit și mai singur decât dacă și-ar pierde glasul, auzul și vederea dintr'odată. Cultura e soarele vieții noastre anterioare la lumina căruia creștem, ne bucurăm și ne consolăm de moartea noastră, asemeni unor plante care se nasc, cresc și mor împăcate sub revărsarea de lumină a soarelui fizic de deasupra tuturor.

Umanitatea de astăzi e mai bogată, pare mai interesantă și mai frumoasă, privită prin prisma celor câteva creații spirituale ce-i înaltă și-i aureolează prestigiul, decât prin aceea a nenumăratelor construcții efemere sau chiar a imensului număr de indivizi ce perpetuează gloria ei. Cu cât omenirea progresează în timp și lasă în urma ei noui creații culturale, cu atât umanitatea devine mai interesantă și mai frumoasă. O umanitate fără marmura frizată a coloanelor de pe Acropole în mijlocul ei, o umanitate fără arta Renașterei, fără creațiile Romanismului și ale Imperialismului o umanitate fără *Don Quichotte*, fără *Tristan și Isolda*, fără *Hamlet* sau *Faust*, mărturisim că ar fi foarte săracă și aproape de neconceput de mintea omului actual. Cultura a devenit pentru omenire un al doilea cer al existenței ei.

Dealtfel, însăși noțiunea de *umanitate* nu este exprimată de existența și clocotul efemer al mulțimilor, ci de înlănțuirea creațiilor spirituale realizate peste, și adeseori în ciuda, acestori mulțimi. Din punct de vedere subiectiv — singurul care suportă, la dreptul vorbind — omul se adapă mai mult și se simte mai ajutat în efortul lui de realizare, ori care ar fi el, de o operă culturală ce-i cade în mână decât de sute semeni dela care n'ar putea primi niciodată nimic. Oare câți cuceritori și-au atins victoriile lor fără să ceară ajutorul istoriei, cercetând cultura timpului lor unde găseau toate sugestiile pentru realizarea planului lor de a da unui popor o soartă mai bună sau o mândrie mai mare? Legiuinile lui Cezar au stăpânit cel mai vast imperiu din istorie, însă pe urma lor n'au rămas decât amintirile transfigurate în legende sau creații literare de către poeții și slujitorii spiritului din dorul forțelor războinice. Totdeauna sufletul cuceritorilor a rămas somptuos și gol în urma victoriilor lor materiale; numai o operă artistică, o creație literară a putut satisface setea de realizare a acestor suflete imense și neobosite.

Din gloria imperiilor de altădată n'au rămas decât creațiile culturale sau vestigiile acestora, menite să poarte dealungul secolelor stindardul biruințelor spirituale realizate de câțiva artiști nemuritori, izolați în mijlocul nenumăratelor legiuni de luptători despre care nu se mai știe nimic acum. Imperiile și civilizațiile care n'au acordat culturii importanța cuvenită în organismul lor, au dispărut asemeni unor visuri neîntrupate, fără a lăsa nici un semn despre trecerea lor prin marele fluviu al istorie. Cultura e chezășia trăiniciei oricărei închegări omenești și răsplata eforturilor sufletului și minții omului. Acolo unde nu există cultură e numai ambiție și zădărnicire. Cultura, acest lux esențial, garantează prosperitatea unui popor, a unei rase, tot ea trezește în oameni conștiința destinurilor colective și individuale, și ajută mai mult de cât orice pentru desvoltarea și înălțarea unei națiuni în concertul celorlalte popoare. Toate eroismele și toate victoriile trec, numai creațiile culturale nu pier niciodată. O națiune sau un imperiu se sprijină pe forțe materiale întotdeauna; dar ceeace constitue grandoarea sa e comunitatea de visuri și aspirații, tezaurul de epopei și de legende ce formează gloria culturii și a vitalității sale. Mai mult decât prin ereditate, o națiune își afirmă superioritatea și puterea prin creațiile ei de ordin spiritual. Toate forțele materiale sunt inventate pentru apărarea culturii unui popor, căci numai prin cultură o generație poate să ia cunoștință de existența înaintașilor lor și caută să păstreze și să transmită mai departe valorile moștenite dela dânșii. Perpetuitatea națiunilor în omenire se datorește numai culturii, — a acelui tezaur de creații spirituale, de visuri, de legende, de epopei, de tradiții și superstiții, ce definesc mai bine decât orice caracterul și individualitatea unui popor.

Sunt cazuri când un poet sau o legendă reprezintă mai bine un popor și-l exprimă în toată divinitatea lui, decât sute de reprezentanți sau milioane de soldați. Dealtfel fără cultură n'ar putea să existe națiuni, ci numai generații. Cultura absoarbe facultățile și creațiile diferitelor generații care trăiesc și dispar în aceeași comunitate de visuri și aspirații, și crează națiunile a căror persistență în istorie se datorește numai produsului lor cultural. Fără epoca de înflorire a antichității elene, Grecia n'ar fi existat și fără trecutul ei plin de comori de artă și de poesie, Italia ar fi mai puțin mândră astazi, fără eflorescența acordată spiritualității franceze de Regele-Soare, care a devenit apoi o tradiție, Franța n'ar domina lumea prin prestigiul spiritului și creațiilor ei artistice și literare. Cultura este expresia naționalismului, a vitalității, a mândriei și a puterii de creație a unui popor. N'au nici o posibilitate de a dovedi existența lor pe pământ popoarele lipsite de o cultură specifică temeinică. Pentru cultură și în numele ei trebue să scoatem din zăcămintele adânci ale ființei noastre și să valorificăm toată energia, toată noblețea, toată puterea de creație și toată încrederea noastră în noi înșine. Căci dacă pentru om nimic nu contează decât sufletul, pentru națiuni nimic nu contează decât cultura. Toate celelalte forțe pot fi invinse sau pot ceda în fața adversarilor; cultura unui popor însă nu poate fi nici învinsă, nici îngenunchiată, nici anulată. Ea există — și existând își exercitează puterea și grandoarea ei asupra tuturor. Ca și pentru omenire, pentru orice națiune cultura sa este al doilea cer al existenții ei.

NEVOIA DE POESIE

DE

M. CAMILUCCI

O modalitate şi anume principală pentru a servi cultura europeană, pentru a ajuta înţelegerea reciprocă între sufletele pe care un singur soare şi sânge, cel al Romei, le-a făcut să se cunoască între ele, este aceea de a întâmpina nevoia de poesie astăzi simţită de toate conştiinţele, dar în deosebi de acele latine, pentru care poesia este manifestarea vieţii originară, primul glas al egalităţii etnice, comentar fundamental al vieţii complexe a popoarelor, păstrătoare sigură şi credincioasă a tuturor amintirilor, care sunt chezăşia unei originalităţi care nu se poate confunda. Această nevoie de poesie, devenită din zi în zi mai zguduitoare şi mai întinsă, are două origini; pe de-o parte, voinţa de a înfrunta mecanicismul exasperant, predominanţa problemelor economice, evoluţia pripită a vieţii sociale din timpurile noastre, iar pe de altă parte, dorinţa ca ceeace este mai bun din chinul nostru de fiecare zi să nu se piardă în neştire, dar să retrăiască în toate vremile, transfigurat în poesie, care să fie document arheologilor viitorului, arheologilor care, dacă vor putea surâde în veacurile viitoare de ceeace crează astăzi ştiinţa noastră îngâmfată, nu vor putea desigur să nu se oprească înduioşaţi în faţa dovezii evidente că însăşi în acea epocă îndepărtată a oţelului şi a cimentului, oamenii au iubit şi au desnădăjduit, au plâns şi s'au exaltat în poesie. Este momentul să ne întrebăm, care anume e poesia aceasta? Este o poesie care, pentru a îndeplini misiunea sa de a face popoarele strâns înrudite să vadă datoria lor de a se recunoaşte ca atare, căci au fost plămădite din acelaş spirit, se va descătuşa de caracteristicele ei etnice mai locale şi se va spiritualiza sublimându-se printr'o vagă religiozitate europeană, sau este poesia care, printr'o acţiune de cucerire, va da roade din valorile cele mai particulare şi originale, asimilând numai ceeace este afin spiritului ei din nesfârşita materie fluidă care circulă în cultura de astăzi anonimă şi fără patrie, elaborare colectivă şi rece? Aşa precum nu poate naşte stimă între două fiinţe decât dacă s'au cunoscut în adânc şi au simţit că acţiunea şi gândirea fiecărei din ele, chiar urmând drumuri deosebite, au totuşi comun voinţa de a afirma superioritatea principiilor vitale asupra celor deprimante, a spiritului asupra materiei, a civilizaţiei asupra barbariei, este evident că tot astfel arta, poesia care va înfrăţi popoarele, nu va putea avea decât structura sa singulară şi individualizată cu certitudine, nu va putea redeveni decât o sinteză a istoriei, a idealurilor, a visurilor, a politicii unui popor, pe care un poet, prin intuiţia sa a ştiut să le concretizeze, realizând astfel personalitatea sa. Intr'adevăr, în întocmirea divină a lumii, datoria poetului este de a fi autorul unei noi creaţiuni, care luând materia şi spiritul din prima creaţiune din care el este o moleculă, ca aparţinând istoriei unui determinat popor, să constitue în mod necesar o continuare şi o îmbogăţire, adevărată laudă a acelui Dumnezeu şi acelei creaţiuni. In aceste vremuri răsboinice, în acest vârtej de patimi individuale şi etnice, să pue poeţii în grabă platformele solide, de pe care, glasurile pure şi dezinteresate ale spiritului, ca zăvoare deschise pe oceanul timpului, să cheme la adunare pe toţi oamenii cu bunăvoinţă.

Se voeşte astăzi să se arunce în aceste extreme brazde ale Romei în Orient un cuib de latinitate şi Italia nu poate decât să privească cu nesfârşită simpatie pe constructorii săi, conştienţi de faptul că împotriva viscolurilor şi furtunilor barbariei, Roma a fost întotdeauna aceea care a oferit focul sacru, redeşteptător al vieţii şi purificatorul ei.

PENTRU MUZICA ROMÂNEASCĂ

DE

PAUL CONSTANTINESCU

Prin ceaţa vremurilor tulburi în care ne găsim, când corabia şubredă bătută de vânt şi valuri stă să se spargă, se mai află totuşi oameni cari să dorească să caute frumosul, culegându-l de ici de colo, ca pe o floare rară sgribulită în singurătate de vârf de munte. Şi alăturându-ne şi noi acestor nestrămutaţi visători, am pornit braţ la braţ prin văgăuni de munte, peste pâraie repezi, peste prăpastii adânci, cătând tot mai sus, către floarea rară şi singuratică. Ostenindu-mă deci şi eu să aduc mici contribuţii pentru o precizare a ceea ce cu greu s'ar putea deocamdată preciza, iată că vorbind despre frumos, l-am putea numi muzică şi l-am trata ca atare.

Nu sunt îndepărtate timpurile când se mai credea într'o universalitate de gândire şi simţire, când muzica era socotită ca o limbă universală, pe care toţi o înţeleg, o simt şi o gustă la fel, indiferent de timp şi spaţiu şi mai sunt şi astăzi câţiva recalcitranţi susţinători ai unei utopii, ce a ieşit cu totul din cadrul preocupărilor omului actual, — „speculatori metafizicieni" ai unor cuvinte goale de mult dovedite, — care vrea să meargă în adâncul lucrurilor, să le vadă, să le pipăe şi să le apropie, rămânând pe drumul drept al dârei de lumină împlântată ca acul până în străfundurile mărei, al stelei noastre polare, cântecul autohton. Şi care altul ar putea fi cântecul autohton pentru noi, care până acum n'am avut o viaţă muzicală cultă, — lăsând la o parte cele câteva nume de sonoritate aspră nemţească şi care au făcut ce au putut la timpul şi după puterea de înţelegere a unui suflet străin lor, — decât muzica populară sub toate formele şi aspectele ei şi muzica împământenită odată cu luminarea sufletului nostru, muzica bisericească.

Muzica populară este expresia imediată a sufletului nostru şi trăieşte alături de noi în orice moment, oricât de însemnat al manifestaţiilor sufleteşti dela început până la sfârşit întovărăşindu-le cu susurul, cu chiotul, cu suspinul, iar muzica bisericească adăogând luminozitatea înmiresmată a ţărilor, ridicând glas de laudă şi suflet de umilinţă.

Muzica noastră conţine totul şi ne poate da totul, bine înţeles dacă noi suntem capabili să-i mai vedem frumuseţea şi să-i simţim căldura; este minunea ce se închide ochilor necredinciosului. Ce mireasmă minunată de colindă fragedă şi naivă, *lerui Doamne, ler*, pentru acel ce ştie să o asculte, ce linişte şi împăcare acel susur monoton, *nani, nani*, al cântecului de leagăn, ce înflăcărare romantică a acelui veşnic început de *foaie verde* al baladei, al cântecului de dor, al doinei sau horei, ce dramatism sfâşietor al bocetului sau cântecului de jele şi iarăşi ce explozie de ritm şi frământare de viaţă a cântecului de joc, sau lina înălţare luminoasă a cântării de strană: *Arătându-te pre tine ucenicilor, Mântuitorule...*

Toate formele de manifestare muzicale pe care mintea cultivată a apuseanului le-a descoperit, există şi la noi în aceste exprimări „embrionare", însă nu mai puţin viabile.

De altfel şi apusul tot de aci a pornit, din cântecul popular pe deoparte, pastorale, musette, etc. şi din cântecul bisericesc pe de alta, sonate, cantate, etc., ajungând să se separe de ele pentru ca apoi din când în când să se adape tot la izvorul lor, aşa după cum *Liszt*, *Chopin*, *Grieg*, *Dvorak* sau chiar *Beethoven* şi *Bach* au simţit-o. Cântecul popular a stat totdeauna la baza muzicei culte, el este acel fond de sinceritate şi seriozitate al ei şi dacă în timpurile actuale unii s'au depărtat de el complăcându-se în sisteme sterile şi amorfe, apoi alţii din contra, s'au alăturat lui, căutând să oprească muzica dintr'o decădere sau cerebralizare moartă, către care tindea şi să-i dea din nou „sănătate şi vigoare".

Cântecul popular este simplu fără să fie simplist, dar în simplitate stă marea forţă a expresiei şi dacă sunt unii cari nu numai că nu-l înţeleg dar chiar îl detestă, deobiceiu cei cu o superficială cultură, vina este a lor, pentru că aici nu pot întâlni tiparele cu care ei s'au obicinuit şi din care nu pot să iasă; gustul lor se reduce la tango, cultura muzicală se opreşte la foxtrot şi chiar acestea când ies afară din comun, din tiparele consacrate, nu le mai plac. Cum dar să-i placă acestui soiu de consumator muzical, varietatea mare şi afară din comun a cântecului popular, sau melodia infinită şi plină de eleganţă a muzicei bisericeşti?

In primul rând trebuie să facem ca şi „târgoveţul" nostru pomădat şi parfumat cu importaţii apusene de proastă calitate, să simtă iarăşi mi-

rosul de opincă al muzicei populare şi de tămâie înţepătoare a muzicei bisericeşti; trebue cultivat în acest sens prin şcoală şi prin orice fel de manifestaţii, pentru ca bazându-ne pe un auditor necorupt sufleteşte, să putem înfăptui muzica noastră cultă. Nu mai puţin, însă, trebue să fie cultivat în acest sens compozitorul care trebue să trăiască acest cântec până în adâncul sufletului său, să-l practice, să-l cunoască îndeaproape şi în afară de aceasta, să lase la o parte tot ce străinătatea i-a dat ca „şcoală“ sau să ştie să-şi aleagă numai ceeace cadrează cu spiritul cântecului său. Cred că în acest sens puţinii noştrii compozitori au început să se convingă şi mulţi din ei încearcă, cel puţin, să revină la drum drept. Aci intervine partea grea! Se pune întrebarea care este acest drum şi cum se poate ajunge la înfăptuirea unei muzici culte, bazate pe elementele noastre autohtone? Dar aceasta vom încerca să o expunem cu altă ocazie.

PROZA ROMÂNEASCĂ TÂNĂRĂ

DE

MIRON SURU

In rândurile ce urmează, nu vom încerca nicidecum să aruncăm o amplă privire retrospectivă asupra tinerei proze româneşti, ceeace nădăjduim a face cu alt prilej, în cadrul unui studiu consacrat tinerei generaţii de scriitori români. Ne vom mărgini numai a exprima satisfacţia ce am simţit şi gândurile ce ni le-a sugerat lectura câtorva cărţi de proză, scrise de autori tineri.

Lectura aceasta, la jumătatea unui anotimp literar, ne obligă a ne aminti mişcarea literară din trecut, proza ce vedea lumina acum trei sau patru ani şi care era departe de a corespunde idealului de desăvârşire pe care literatura ţării româneşti era în drept să-l râvnească.

In adevăr, scrisul din acea vreme apărea deslânat, lipsit de ţinută, purtând marca unei sărăcii de sensibilitate şi lipse de adânciri, la care se adaugă mai ales absenţa autenticităţii.

Era o proză fără vigoare epică, autorul fiind aproape totdeauna lipsit de o adevărată experienţă a vieţii şi de răbdare în a plămădi în forme definitive, materialul brut de care dispunea pentru realizarea operii sale.

Dar răul nu se limitează aci. In atmosfera de superficialitate care prezida atunci la creaţiunile literare, încep cu încetul să fie atrase multe dintre talentele autentice, care se amestecă şi se confundă cu marea mulţime a intruşilor în templul Artei, astfel că din noianul de proză nereuşită, abia de se mai pot rareori distinge pagini meritând preţuirea şi dreptul la viaţă.

Pentru o mai bună ilustrare a celor ce afirmăm, e deajuns să amintim, că numai în şase luni de activitate literară din anul 1935, au apărut peste trei sute de romane „originale“. Dintre acestea abia un infim procent s'au făcut remarcate, iar astăzi dacă se mai poate vorbi de două, cel mult — cu indulgenţă — trei romane aparţinând acelui an. Dealtfel, chiar la acea epocă, numărul lucrărilor ce au stârnit un oarecare interes din partea opiniei cetitorilor de proză, n'a fost mai mare de *cinci*.

Dar aceasta nu ne-ar spune încă totul, dacă nu am continua să arătăm, că în 1936, în acelaş interval de vreme, numărul romanelor originale se reduce la jumătate faţa de acel din 1935 şi, dacă am cerceta datele statistice pe 1937, l-am afla încă mai mic, iar în 1938 şi mai redus.

Statistica ne mai rezervă însă şi altă surpriză. Cu cât numărul global scade, acela al volumelor de calitate se menţine un timp neschimbat, pentru ca mai târziu să crească ajungând a spori în aşa măsură, încât astăzi, din aproape douăzeci de volume de proză apărute în decurs de trei luni, şase, cari sunt datorite tinerilor scriitori, aduc un viguros suflu nou, descoperind talente în plină formaţie.

. După lectura volumelor de care vorbeam mai sus — *Mircea Streinul:* Ion Aluion; *Pavel Dan:* Urcan Bătrânul; *Teodor Scarlat:* Viaţa la'ntâmplare; *Mihail Şerban:* Nunta de argint; *Iulian Vesper:* Primăvara în ţara fagilor; *Ion Vlasiu:* Am plecat din sat; cu bucurie se poate spune, că o nouă proză românească, tânără şi sănătoasă, cu o puternică vână epică — ce abia acum începe a fi exploatată — şi-a făcut apariţia în literatura română.

Fie că vom vorbi de prozatori autentici ca: Pavel Dan, Mircea Streinul, Mihail Şerban, cari ne-au dat încă modeste dovezi ale talentului lor

fie că prezentăm primele volume de proză a doi poeţi: Iulian Vesper, Teodor Scarlat, sau că aducem în faţa cetitorului portretul de prozator al sculptorului Ion Vlasiu, covingerile rămân aceleaşi, deopotrivă pentru toţi, pline de bucurie şi optimism în viitor pentru ei şi toată proza românească tânără, singura dela care mai aşteptăm inspiraţie şi autenticitate românească.

Aşteptăm să-i vedem pe tinerii noştri prozatori la muncă stăruitoare, integrându-se în viaţa de toate zilele a poporului nostru. Vrem să-i găsim împărtăşind alăturea de popor bucuriile şi tristeţile, simţind ca el şi palpitând în ritmul emoţiilor lui.

Numai aşa vor putea descoperi vâna pur românească. Numai aşa vor putea căpăta experienţa vieţii româneşti. Cu picioarele bine înfipte în glia binecuvântată a ţării, în mijlocul acestui brav popor cu ochii clar văzători la ceeace face şi urechile atente la ceeace vorbeşte, se poate găsi inspiraţia românească, se poate făuri proză românească. Proza literară nu trebue făurită în turn de fildeş, ci pe pământ, în viaţa reală. Dar să nu se uite cealaltă muncă — creaţia — acea disecare, frământare din nou pe plan, temelie proprie a unui material cunoscut, strâns de aiurea. Prozatorul să găsească în el puterea aceea de prezentare, de adâncire a vieţii, că să nu ne dea numai reportaj, căci atunci păcatul ar fi mult prea mare şi mâhnirea noastră aşişderea.

Dar încrederea noastră e mare şi acum, când pornim la drum, gândul nostru este la ei. Dela ei aşteptăm numai lucruri foarte bune şi româneşti.

Pentru, şi numai despre prozatorii tineri, vom scrie în aceste două coloane ale revistei noastre.

PAVEL DAN: URCAN BĂTRÂNUL

DE

MIHAIL CHIRNOAGĂ

Ardoarea cu care Ardealul se manifestă, dela o vreme, în literatură, este unul din faptele de cultură cele mai importante care se consumă sub ochii noştri. Revistele ardelene deţin întâietatea, atât prin număr cât şi prin calitate, iar în anul ce-a trecut ofensiva s'a deslănţuit printr'o serie de cărţi, poesie şi proză, din care face parte şi „Urcan Bătrânul“, nuvele ale unui scriitor tânăr, mort nu prea de mult.

In anul trecut au apărut mai multe volume de nuvele şi sunt foarte tentat să conexez două fapte şi să explic cum înţeleg renaşterea nuvelei.

Ofensiva, pe care scriitorii cu tendinţa politică de a naţionaliza literatura au dus-o, n'a rămas complet fără efecte. Se observă, odată cu lichidarea atâtor romancieri evrei, pe care i-a susţinut în viaţă reclama şi moda, dispariţia unui mare număr de romane; ca o consecinţă parcă a frăţietăţii de arme, nici scriitorii români angajaţi în luptă cot la cot, n'au mai scris romane cum se întâmplă, pornografice sau nu, în orice caz fără substanţă. Cu dispariţia evreilor dispare literatura seacă, gongorică sau simulată. Şi cu ridicarea promoţiei noui de scriitori se observă renaşterea nuvelei care, este, mai înainte, de a fi un gen dificil, aşa cum se trâmbiţează cu o inconştienţă şi maimuţăreală ridiculă, prima etapă a prozatorului, prima treaptă a romancierului substanţial, în care aspiră să se izbăvească fiecare tânăr ars de flacăra scrisului. Adevărat, nuvela este un gen destul de greu de manipulat, căci, mică în întindere, trebue să reţină prin substanţă, prin concentrare. Dar nu aceasta era cauza pentru care acum vreo câţiva ani în urmă, nu se scriau nuvele. Pe-atunci moda era deşănţată. Pe-atunci se scriau romane. Tânărul trecea direct la roman, fără vrednicia prealabilă în nuvelă, căci romanul era uşor de confecţionat; cu-o pereche de chiloţi, ceva ruj de buze, o aventură sau mai multe, se făcea o carte, bineînţeles lăudată şi cumpărată. Lăudată de cei interesaţi şi cumpărată de public, care public s'a deşteptat, în fine, şi n'a mai cumpărat nimic.

Ne-a rămas nouă să refacem drumul, să recâştigăm încrederea publicului, a cetitorului român. Generaţie de scriitori ai neamului acesta, pornim la drum cu conştiinţa limpede că trebuie să ne servim neamul, să-l clădim în temelii solide, să-i dăm o literatură substanţială. Deacela, atâţia tineri, au publicat nuvele, şi-au început cariera cu nuvela, încearcă puterea pe măsura mai măruntă a genului. Nu pentrucă romanul e mai uşor şi nuvela mai grea, nu s'au scris în trecut nuvele, ci pentrucă o altă conştiinţă bătea în cele două epoci, nu prea depărtate.

Dintr'o asemenea conştiinţă se desprinde şi Urcan Bătrânul. La treizeci de ani Pavel Dan

se mai exercita încă, înainte de a aborda, cum ne prevesteşte d. Ion Chinezu, în foarte calda prefaţă a cărţii, marea frescă a Urcăneştilor. Personal, regret imens dispariţia lui Pavel Dan. Ceiace ne-a dat în „Urcan Bătrânul" nu constitue prea mult. Sunt zăvorite însă, în stilul abrupt şi muncit al fiului de ţăran ardelean ce-a fost, în pasagiile pe care o inspiraţie fericită ni le-a lăsat definitive, zăcămintele unor forţe care se lăsau greu spre lumină, dar odată pornite ar fi irumpt cu străşnicia unui şuvoi Ne-a dat şi Liviu Rebreanu un ţăran ardelean şi alţii au descris pe acest om teluric, posesor al unei forţe primare, dar la niciunul n'am găsit o obiectivitate mai aspră, un cinism mai rece şi mai dur ca la acest băeţandru. Tipologic, ţăranul ardelean este atât de departe de cel moldovean, ca dela cer la pământ. Obişnuiţi, din literatura noastră, cu blândeţea, bunătatea şi milostenia moldoveanului, cu vorba sfătoasă şi plină de înţelepciune, contactul cu Urcan, cu bătrânul, călătorul prin satele ardelene, prefăcutul, sgârcitul, asprul şi mai cu seamă egoistul până la desgust, a fost revelatoriu.

Fie şi numai din acest punct de vedere şi cartea lui Pavel Dan trebuie să rămână, ea constitue deja un bun spiritual al neamului, o fotografie prin care ne cunoaştem unii pe alţii. Ion al Glanetaşului, în faţa lui Urcan, al Ludovicei şi-al altor două trei figuri, pierde din strălucire, îşi desvăluie ceiace are composit în el, puţin artificial. Bine înţeles, arta lui Pavel Dan este încă embrionară, blocurile sale au colţuri şi asperităţi, dar din liniile trase se întrevăd ce-ar fi putut fi, şi ceiace este mai important, se intuesc personagiile, putându-le urmări până în miezul lor. Are vreo importanţă latura fantastică în cartea lui Pavel Dan? Mă îndoiesc! „Copil schimbat", puternică realizare fantastică, nu este decât un exerciţiu indermediar, un motiv ca scriitorul să nu-şi piardă obişnuinţa. Mult mai valoros — şi regretul nostru aici ţinteşte — este efortul spre obiectivare a lui Pavel Dan, un efort dur şi amar. Este, dintre toţi tinerii, până la treizeci de ani, ce mânuesc azi condeiul, singurul în care conştiinţa aceasta ocupă locul de frunte, ca cea dintâi calitate a genului. Meritul este cu-atât mai mare cu cât efortul a trebuit să fie dirijat întâi către tăierea legăturilor ce l-au ţinut pe tânărul Pavel Dan la sânul iubit al pământului ardelenesc, ca apoi scriitorul să deosebească cristalii, să-şi formeze perspectiva şi să înceapă cioplitul.

Efortul prozatorului către obiectivare, trebuie să fie permanent, ştiut fiind că substanţa epicului istă în această calitate, spiritul subiectiv fiind acelaş; dacă nu este amestecat în alchimia timpului căruia prin detaşare, să-i deosebească semnificaţiile şi să-l ofere înţelegerii oarbe (paradox!) a contimporanilor, spiritul epic, n'are alimente, şi va sfârşi prin a muri tot consumându-şi din propria substanţă!

Atât „Urcan Bătrânul", cât şi „Inmormântarea lui Urcan Bătrânul", cât şi „Priveghiul", nuvelele mai mari ale culegerii, ne fac impresia unor panouri desprinse din fresca cea mare a Urcăneştilor, şi, poate, în mintea autorului, să nu fi fost decât exerciţiile în vederea construcţiei plănuite. Prea puţin par a fi de sine stătătoare; în cel mai bun caz pot fi considerate nuvele de atmosferă. Excelentă este „Copil schimbat", transpunere folklorică, în care identitatea inspiraţiei culte cu cea populară, merge până la recreaţie. Un alt ţăran ardelean ne dă Pavel Dan în schiţa „Cârja", portret precis, clar, care atestă mâna adevărată a creatorului. Mai slabe ni s'au părut „Intâlnire", unde o problemă atât de subtilă s'a transformat sub tocul greoi al scriitorului într'un pamflet, „Fragmente" şi „Intelectualii", piese străine prin conţinut, de lumea în care Pavel Dan era obişnuit să se învârtească. Despre ultima nuvelă „Iobagii", despre care d. Ion Chinezu ne informează c'a fost scrisă pe patul de suferinţă, fiind prezentată la un concurs, — şi răsplătită cu primul premiu — al ziarului „România Nouă", spunem că arată deja descreşterea forţelor scriitoriceşti, pierderea măsurii dovedită în „Urcan Bătrânul" şi celelalte două. Poate că l-a depăşit pasiunea nobilă ce-a animat această compunere. Din ea abia putem întrevedea pe mişcătorul de mase pe care-l prevestea „Inmormântarea lui Urcan Bătrânul".

Mai rămâne de spus un cuvânt pentru limba ţărănească, suculentă, limpede, o limbă plină de surprize. Dialogurile, în care autorul a căutat să redea cât mai exact spiritul ţărănesc din Ardeal, sunt de o savoare rară.

Prefaţa d. Ion Chinezu constitue o piesă rară de probitate analitică şi pioşenie faţă de un confrate dispărut, în care a crezut. Frumos scrisă, cu entuziasm dar şi pondere, căutând a cuprinde viaţa şi opera — în semnificaţia esenţială — ne dă prilejul să apreciem în domnia-sa, nu numai pe animatorul dela „Gând românesc" ci şi pe omul de inimă şi pe criticul înţelegător.

GEORGE VAIDA: CALM EXTERIOR

DE

MIHAIL CHIRNOAGĂ

In apariţia atâtor cărţi, plachete de poesie e bine să vedem, în cel mai rău caz un fenomen de cultură. Cetesc zilnic opinia blazată că, deşi cantitativ poesia se cultivă, calitativ ea se găseşte într'un raport invers proporţional. E bine ca printre noi, aceştia mai tineri, o atare opinie să nu prindă. N'are ce căuta. Din tot ce se publică dela o vreme în coace, mai bine zis de vreo zece ani, poesie, nu va rămâne poate nici 10%. Şi-aceşti zece să aparţină maeştrilor. Dar oare este necesar să rămână ceva când avem 22 sau 23 de ani? Camil Petrescu socotea, într'un număr din Revista Fundaţiilor Regale câte nuvele vor înfrunta eternitatea din cele ce se scriu într'un interval de timp şi calculul său era sceptic, descurajant. El caracteriza însă stadiul la care se afla scriitorul, unghiul de vedere dramatic din care-şi contempla menirea. şi, poate, propria producţie Că nu va rămâne, pentru eternitate nimic deocamdată, să fie siguri confraţii noştri „tinerii poeţi", dar pentru aceasta să nu se mai scrie poesie? Eronat! Entuziasmul în care se scriu astăzi versuri şi care caracterizează generaţia mea, are o precisă funcţie culturală, iar fecunditatea sa va rodi în timp opere durabile. De aceasta iar să fim siguri cu toţii, inclusiv blazaţii de pe ici şi colo.

Un asemenea entuziasm şi-o limpede conştiinţă culturală a prezidat apariţia atâtor reviste efemere, tinereşti, şi prezidează astăzi funcţionarea editurii Frize, unde de bine de rău, se tipăresc 3-4 cărţi de poesie pe an şi se vor mai tipări poate, până ne-o trece şi nouă entuziasmul, cum le-a mai trecut şi altora. Am găsit prilejul acestei mici justificări şi-o fac cu plăcere, pentru a explica şi-a clarifica nedumeririle.

Cu poesia lui George Vaida sunt prea obişnuit, fiecare poem mi-a fost cunoscut din manuscrise, am făcut corecturile cu mâna mea, încât mi-a trecut pe sub ochi de cel puţin câteva ori. Deaceia simt o oarecare greutate în descifrarea ei.

Două maniere prezidează această plachetă. Le semnalez cu bucurie, deoarece, ultima reprezintă un stadiu evoluat, cu care am început a ne obişnui, stadiul tradiţionalist, cucerirea (evident cucerire!) din urmă a poeţilor tineri. D. G. Călinescu observa cu ocazia recenzării unei plachete de poeme, că tânărul autor recenzat se întorsese la Eminescu, din care se inspira.

Imi permit să discut părerea şi să precizez că există două maniere: te-ai întors cu adevărat la Eminescu, şi-atunci ai cucerit tradiţionalismul şi posezi între sculele poetice manierele moderniste abandonate — şi-aşa te afli îmbogăţit —, sau n'ai cunoscut niciodată nimic din modernism şi-atunci, ca orice om sărac, versifici şi nu scrii poesii. Poate chestiunea să merite o desbatere mai mare, subiectul actual ne împiedică s'o facem.

Din ermetismul lui George Vaida, au rămas pe ici pe colo lucruri frumoase, ca acest „Moment poetic", concentrată licoare doctrinară:

Inaltele, pure-atmosfere
adâncile limfe răscoală.
Reţine tristeţea şi cere
superbul de sală ducală.

Risipa de creer în versuri
e harul dorit, însă rar.
De vrei să comprimi universuri
încearcă. Nu e'n zadar.

Pendula emoţiei reci
tu plimb'o în carne şi vis;
spre lacătul sevei să treci
cu ochi inuman şi deschis

L'am citat în întregime pentru claritatea-i de oţel, care face plăcere. Căci nu toate poesiile „Calmului exterior" au această calitate. Poet reflexiv, George Vaida îşi lucrează, în general, atent, poemele, din care cauză uneori nu mai poate surprinde defectul tehnic; din oboseală, îi scapă. Iată o strofă din „Predestinare".

„Fiecare tristeţe îmi aduce aminte
De apele ce plutesc dincolo de noi;
Şi totul se ndrue 'n adânc, fără cuvinte
Şi fiecare stea cade'n noroi".

unde ultimul vers e absurd, n'adaugă nimic la conţinutul celorlalte trei, deaceia discordant

Cu evoluţia scriitorului, poesia devine suplă, se mlădiază, se ataşează de trunchiul emoţiei spre a nu se mai deslipi, căutând s'o redea în întregime, cât mai conştiincios, cu toată căldura. Nefixat încă asupra caracterelor personale, inspiraţia poetului este felurită: religioasă („Sonet"), paternelă („Cântec trist"), erotică („Toamnă"

„Evocări", etc. — întreg ciclul al doilea —), pătrunsă de sentimentul morţii („Calm de toamnă", „Sfârşit" etc.) Fiorul extatic şi mortuar, în contemplarea lunii, prilejueşte poetului cea mai realizată poezie, „Sonet" din care luăm terţinele:

„Da'n seri târzii, când singur stai de pază
Şi îngerii în puf adorm alene,
O'nfiorare bolta ţi-o desparte.

Căci printre nori, târându-şi albe trene
Mireasa lumii 'naltă, trece trează
Şi'n urma ei rămâne-un iz de moarte".

Tot astfel tristeţea în dragoste, prezentă în mai multe poesii, realizează catrenele din „Toamnă" pe albia unei inspiraţii stăpână pe sine, care nu mai şovăe şi ne permite să punem în autorul ei, puternice speranţe.

„Nu simţi singurătatea cum bate ca un ceas
Şi toamna ce-şi întinde perdelele de fum
Şi'n fiecare umbră cum tremură un glas
Pe care-l îngenunche poverile de scrum?

Când cerul se apleacă să soarbă în amurg
Rugina de pe ape nu te ridici să vezi
Că orele'n cenuşă se sfarămă şi curg
Iar moartea îşi înalţă aripa prin livezi?

Şi'n nopţile când fruntea coboară spre pământ
Şi amintirea-şi joacă fantomele la geam
N'auzi că-ţi strig fiinţa din depărtări de gând
Şi sufletul mi-l sfâşii în fiecare ram?"

Totalitatea argheziană, vizibilă, precum şi apostrofa ultimului catren, ce nu pare a fi decât tot o reminiscenţă, nu scad din valorea acestei poesii, care se sprijină într'un mulaj emoţional perfect, unde asimilarea sentimentului cu ideia, topirea, s'a făcut după toate legile înalte ale poesiei. De semnalat mai sunt şi „Intrezăream", „Elegie", „De ce să treacă anii", „Sfârşit", precum şi traducerea „Cântecului de toamnă", din Paul Verlaine, care mi se pare a fi cea mai bună din câte cunosc.

Carte de debut, realizată parţial, cu unele poeme integral frumoase, „Calm exterior" este opera unui poet reflexiv, sgârcit cu sine, mânuind un vocabular cam inert, poet în care speranţele puse nu s'au desminţit, ocazionând aşteptarea înfăptuirilor durabile.

Cu cât va aprofunda sursa poesiei prin lectura marilor poeţi, cu cât îşi va cizela mai atent producţiile, cu-atât aşteptarea se va dovedi împlinită şi înfăptuirea apropiată. Ca unul ce cunosc, de multă vreme, ascensiunea domoală dar sigură a poetului, îmi pot permite să nădăjduesc că o contrazicere nu va fi posibilă.

EMIL GIURGIUCA: ANOTIMPURI

DE

ION ŞIUGARIU

Intr'un anumit sens *poesie* însemnează *atitudine*. Atitudine în faţa cerului, în faţa destinului, din această cetate peregrinară: *viaţa*. Poetul este şi el un călător, aşa cum, de bună seamă, fiecare om nu este decât un călător. Un călător care nu-şi uită sufletul acasă în vestiar, sau dacă-l duce cu sine nu-l poartă în valiză. Dincolo de *cunoaştere* şi dincolo de *lacrimi*, poetul mai înfloreşte ceva cu sine: *vibraţiunea*. Avântul, lauda, revolta. Prin urmare: *atitudinea*. Deaceea poate, poeţii au trecut totdeauna printre oameni, singuri. De aceea *Alfred de Vigny* s'a închis în turnul de fildeş al izolării definitive, de aceea *Mihai Eminescu* s'a înfrăţit cu *Luceafărul*.

Privită sub această lature, poesia lui *Emil Giurgiuca*, (ne ocupăm de volumul *Anotimpuri*, apărut în editura *Miron Neagu*, dela Sighişoara) este în primul rând *lumină*, tumult alb, aer proaspăt. Sau, întrebuinţând un cuvânt de care uneori se abuzează astăzi, poesia lui *Emil Giurgiuca* este *tinereţe*. Bănuesc că, dacă poetul acesta s'ar fi realizat în pictură şi nu în poesie, tablourile sale ar reprezenta numai dimineţi de vară, numai câmpuri inundate în soare. Şi poate n'am greşi afirmând că şi în poesie n'a făcut altceva decât tot nişte tablouri.

Nişte tablouri precis conturate, nişte tablouri pline de nuanţele cele mai vii. N'am găsit nicio poesie între cele 61 câte cuprinde acest volum, în care să nu predomine elementul descriptiv. Dl. *Emil Giurgiuca* a reuşit să realizeze pe deplin acel pastel interiorizat de care se vorbea mult acum câţiva ani. (Vă mai aduceţi aminte de unele pasteluri ale suavului *Ştefan Oct. Iosif?*)

Aici, sufletul se confundă cu elementele naturii, se cuminecă.

Iată aceste minunate „pierderi în larguri", rânduite într'o poesie care nu este singura la fel în volumul d-lui *Emil Giurgiuca:*

Stau pe ţărm cu duhul sfânt aproape
Sufletul mi-a adormit sub ape.
Sufletul mi-a adormit sub ape.

Somnul urcă 'n aburi din pământ.
Prundul zorilor se afundă 'n vânt.
Mie fagul, mie apele din cremeni,
Imi sunt semeni, îmi sunt semeni, îmi [sunt semeni.

Ascult plopi stropiţi cu argint pe coajă
Supţi de câmpul aburit,
Mugurii sorbind din infinit
Rugă ciocârliilor de vrajă.

Am topit azi noaptea vrăjitoare
Clopoţele de cleştare cucului,
Conduraşi de-azur haiducului,
Mie râsuri, mie doine de fecioare.

Zânele 'ncrustară pe copaci
Drobi de rouă 'n stropi de maci.
Mă aud sub coaja lor, m'aud...
Cucul umblă prin ogorul ud.

Soarele mijind pe deal asvârle
Râsuri tremurând pe valuri,
Poduri vii de nuferi peste gârle
Şi năframe 'n coamele de dealuri.

Iar ogorul iese 'n cap de zare,
Să-şi adape brazdele cu soare.
Simt Dumnezeirea 'n fagul crud,
O aud pe ape, o aud...

Şi-mi las capul pe pământ, să mă înfrupt
Din văzduhul de ţărână supt.
Şi din ape şi din fagii dimprejur
Cu toţi porii, cu toţi porii beau azur.

(Imprimăvărare)

Observaţi imaginile, observaţi identificarea cu toate elementele naturii împrimăvărate. Cred că n'am putea găsi o mai potrivită caracterizare a poesiei d-lui *Emil Giurgiuca* decât acest ultim şi minunat vers:

Cu toţi porii, cu toţi porii beau azur!

E concentrată în aceste cuvinte toată atitudinea poesiei din volumul *Anotimpuri*. Cu excepţia câtorva bucăţi din ciclul *Tristia*, toate realizările d-lui *Emil Giurgiuca* însemnează prietenie şi înfrăţire cu pădurile, cu isvoarele, cu dumbrăvile. Sufletul identificat cu natura sărută pe frunte, ca pe un mire soarele. Iată pentruce spuneam la început că poesia lui *Emil Giurgiuca* însemnează *lumină*. Iată pentruce spuneam că această poesie însemnează aer proaspăt, tumult alb, bogăţie.

In poesia tânără românească, mai ales în poesia tânără ardeleană, maniera aceasta de *panpoetic* este foarte frecventă. D-l *Emil Giurgiuca* ştie însă să-i insufle un colorit personal şi să creeze o adevărată poesie de atitudine. Nu credem că autorul *Anotimpurilor* este un om torturat de probleme şi de nefireşti avânturi. Sau mai precis, nu credem că se poate desprinde aşa ceva din volumul asupra căruia ne aplecăm astăzi. E prea mult elogiu în versurile sale, şi prea multă claritate, pentru a mai avea loc alături şi sbuciumul. Poesia d-lui *Emil Giurgiuca* e o poesie de contemplaţie, o poesie vizuală, senină. Prea puţinele elegii dela sfârşitul volumului sunt inferioare atmosferii generale desprinsă din primele două cicluri: *Pan* şi *Nimburi*. Nu credem că d-l *Emil Giurgiuca* se poate identifica uşor cu elegia, cu poesia de puternice sentimente negative. A găsit prea multă şi prea frumoasă pace în florile de pe câmpuri, în glasul liniştit al apelor, în viaţa mugurilor abia îmbobociţi, pentru a cunoaşte tortura amarelor întrebări de alt ordin.

E o puternică şi aleasă simţire în această carte. Uneori se îngrămădeşte la poarta versului atâta bogăţie, atâta entusiasm, încât poemul începe să se aplece sub povară. Parcă ai avea în faţă nişte covoare orientale atât de înflorite, atât de încărcate cu fel de fel de ornamente, încât oboseşte ochiul. Şi, parcă ai dori uneori ceva mai simplu, ceva mai concentrat. D-l *Emil Giurgiuca* posedă o inspiraţie de factură intensă, poate n'am greşi spunând: prea intensă. Un fel de prolixitate, nu odată plictisitoare.

Putem menţine aceste observaţiuni şi în ce priveşte realizarea imaginilor. D-l *Emil Giurgiuca* ştie să îmbrace versul în cele mai variate şi mai bogate imagini. Dar şi aici se pot observa uneori exagerări regretabile. Uneori imaginea devine preţiozitate, manimism şi gongorism. Voiu aminti, în această direcţie doar următoarele două versuri:

Pe mână argintat mi-a ruginit abisul,
Imi latră steaua clopotele verzi de apă.

Cam îndrăsneț și cam nepotrivit. Abisul ruginit pe mână. Și încă un abis argintat! Dar în versul al doilea? Clopotele verzi latră către stele! Nu găsiți că e un prețiozism regretabil? Dar să trecem peste aceste mici inconsecvențe.

Cartea d-lui *Emil Giurgiuca* definește un puternic talent poetic. O simțire bogată și o forță de realizare remarcabilă. Ne place deosebit atitudinea acestei poesii de contemplație și semnăm pentru renumele meritat al d-lui *Emil Giurgiuca*, unul dintre cei mai de seamă poeți din generația pentru care *Meșterul Manole* își îngroapă între ziduri de piatră bucuriile.

CUVINTELE VREMII

REGELE ȘI GENERAȚIA NOASTRĂ. — Nimic nu e mai darnic și mai îmbătător pentru sufletul unui tânăr decât regăsirea sa în cuvintele omului superior care conduce destinele țării sale. Căci avântul și idealurile tinereții au nevoe de sprijinul acesta sublim care e realitatea palpabilă a propriei tale imaginații. Majestatea Sa Regele a vorbit de Anul Nou pentru toate sufletele tinere ale acestei țări. Programul revistei noastre a găsit în cuvintele regale, pe cari le reproducem mai jos, o caldă și entusiastă încurajare.

„A fost o vreme când, pentru progresele civilizației, trebuia să privim peste granițele țării. Astăzi aceste vremuri au trecut. Fără să disprețuim înfăptuirile făcute de alții, trebue să ne fălim cu ceea ce producem noi, atât pe terenul spiritual, cât și pe cel material.

Progresele noastre sunt enorme și aparțin patrimoniului național. Produsele industriei noastre încep să ne împlinească mai toate nevoile; produsele minții românești de mult au pătruns în patrimoniul mondial.

Să fim mândri de ceea ce este românesc și fiecare trebue să aibă sentimentul că ajută la desvoltarea țării, încurajând și folosind producția națională.

Ori și ce cetățean, demn de acest nume, trebue să fie mândru de țara lui, trebue să fie mândru că e Român și trebue să fie conștient, că numele neamului său este o falǎ".

Și iată acum, după această tinerească invitație la românism, un fragment din „Manifestul" revistei „Meșterul Manole", care anticipează pe plan pur spiritual, mândria solemnă a cuvintelor regale:

„În decadența care zguduie azi cultura Europei, un singur punct de sprijin a rămas: acela al tinereții, al geniului și al latinității românești. Iată deci scopul generației noastre! E, fără îndoială, în formularea lui, anunțarea unei bătălii. Avem în urmă însă garanția unei tradiții mereu ascensive. Avem în jur spectacolul unei lumi care-și caută un sprijin, un ideal, un centru care să justifice o nouă epocă creatoare. Vrem să arătăm că NOI suntem spiritul și centrul acesta, că o nouă cultură europeană e posibilă prin participarea conștientă la efortul creației românești".

Regele ne-a înțeles. Trăiască Regele!

„Meșterul Manole"

× ×

GENERAȚIA DIN SUBSOL. — Generația noastră, ca și toate celelalte, se divide omenește în două părți distincte: cea dintâi a înaltelor sincerități, cea de a doua a perfidiei josnice isvorîte din prostie și neputință. Aceasta e generația din subsol, cu care noi nu avem comun decât existența în timp și fatalitatea unei conviețuiri spațiale, care ne rănesc și ne dor. Ne consolează însă gândul că întotdeauna și pretutindeni *generația din subsol*, n'a depășit granițele propriei sale platitudini și că loviturile pe cari încearcă să le dea pentru a ieși cu disperare la lumină, nu sunt decât ridicule sforțări de a ridica o piatră de mormânt pe care stă scris: aici zace pe vecie prostia și mediocritatea.

Spun cuvintele acestea nu pentru a lovi în *generația din subsol*, ci pentru a o scoate o clipă la suprafață și pentru a-i scutura în văzul lumii, deci în anticamera celebrității, praful bătrân al stupidei sale treceri prin viață.

Amintesc aici că una din primele manifestări de solidaritate a generației noastre (e vorba de *generația dela etaj*) a fost tipărirea primului ciclu de poeme din „13 poeți" căruia îi va urma în iarna aceasta un al doilea — și care a prevestit poate în paginile lui existența acestei reviste de solidarizare și afirmare a tinereții creatoare. Că ideea *celor „13 poeți"* era cu totul inedită nu mai e nevoe să o spun. Vreau să spun numai că generația dela subsol a văzut în ea un mijloc practic de ascensiune, o tentativă de evadare din subsol. Sub îndemnul unui Virgil Treboniu, autor a o sută de volume de versuri și a unui Popescu oarecare, colecția „Adonis"

(nu știu pentru cari frumuseți se intitulează astfel o colecție de fluturi hidoși!) a plagiat programul clar formulat al *celor 13*, tipărind în câteva luni, broșuri cu poesie despre *dragoste, Dumnezeu, toamnă, primăvară, moarte, destin* și una autobiografică despre *prostie*, realizând astfel un record, care voia să înnece sub bogăția lui, floarea unică a primului ciclu din „13 poeți". Încercarea nu a reușit, căci despre mișcarea dela „Adonis" nu s'a scris nicăieri și nu a auzit nimeni nimic. E interesantă însă metoda de lucru a *generației dela subsol*. Iată motivul pentru care am semnalat-o aici, dăruindu-i pentru o clipă iluzia unei celebrități pe care, în felul ei, o monopolizează.

× ×

DESPRE MOLDOVENISM ȘI ALTE „ISME" REGIONALISTE. — D. Ionel Teodoreanu declara nu de mult, în cadrul festiv al unei șezători literare, că la temelia tuturor faptelor mari românești se află inteligența unui moldovean. Lumea a aplaudat, pentrucă publicul din sală era compus în majoritate din reprezentantele sexului slab care are o deosebită predilecție pentru cuvintele mari cari nu spun nimic însă oferă impresia de „cugetare înțeleasă".

Nimic nu e mai inactual astăzi decât exclusivismul regionalist. D. I. Teodoreanu e un om sentimental și un liric subiectiv, căruia i s'ar putea ierta afirmațiile, cu condiția să le tacă, însă ceilalți, regionaliștii cari n'au nici măcar scuza de a fi mari scriitori sunt demni de dispreț pentrucă ignorează un adevăr esențial: regionalismul exagerat ucide simpatia și cunoașterea, echivalând cu o sinucidere. De pildă afirmația d-lui I. Teodoreanu despre Moldoveni îngroapă dela început în disprețul și antipatia celorlalți Români, o întreagă istorie de creație moldovenească, măreață și strălucită, însă egală cu aceea a Munteniei sau a Ardealului. De altfel armele acestea regionaliste se întorc adesea împotriva celor ce le purtaseră cu o clipă înainte. Și pentrucă începusem cu d. Ionel Teodoreanu, voi continua să exemplific tot prin *cazul* d-sale. Cred că e o pedeapsă pe care o merită îndeajuns. Autorul „Medelenilor" s'a mutat la București, deci, împotriva profesiunilor sale de credință ieșană *a trădat Moldova*. Reacția a sosit numai decât. Ceeace dovedește câtă șubrezime se ascunde în fanfaronadele regionaliste și până la ce treaptă de ridicul se înalță prin ele însele. Revista „Însemnări ieșene", la care d. I. Teodoreanu a colaborat înaintea trădării, se exprimă astfel despre fosta sa vedetă: „D-l Ionel Teodoreanu are și un stil al său, unul metaforic, gongoric și în cele din urmă prețios și emfatic". *(urmează exemplificări nu tocmai convingătoare)*. „Afară de verva stilistică care însă *(cacofonia e oare un privilegiu ieșan? n. r.)* foarte des, e mai bine zis, o polologhie pleonastică, d. Ionel Teodoreanu nu mai beneficiază de nicio sursă epică sau psihologică". (Al. Piru).

D. Teodoreanu *a fost distrus* în câteva cuvinte de foștii săi admiratori. Nu mai spun nimic pentrucă „de mortuis nihil nisi bene". Însă relev faptul că aceeaș revistă neagă valoarea de filosof a d-lui Lucian Blaga, probabil pentru motivul că nu e Moldovean.

× ×

MARCELLO CAMILUCCI. — Am cunoscut astă vară un tânăr profesor de limba italiană, care-și purta pe străzile Perugiei silueta lui de visător și poet. Scriitorul acesta e un mare admirator al literaturii noastre. Studiul clar pe care-l consacră în revista florentină „Letteratura" (Anul II Nr. 3-1938) poesiei române moderne, e o dovadă a acestei admirații și o revelatoare desfășurare de posibilități critice. Marcello Camilucci, a cărei colaborare regulată în paginile revistei noastre e un îndemn spre o așteptată apropiere sufletească între cele două țări surori, a fost ales membru în gruparea „Meșterul Manole", ca un omagiu adresat scriitorului înțelegător și omului de rară delicatețǎ. Amintesc pentrucei ce vor să-l cunoască mai îndeaproape, că Marcello Camilucci e autorul unui splendid studiu apărut în limba italiană și intitulat: „Viața și opera lui Panait Cerna" (Roma 1935 — Piccola biblioteca romena).

Sunt oameni pe care îi simți aproape, cu tot spațiul care separă sufletele, cu toate hotarele cari îngrădesc inimile. Aceștia sunt prietenii României!

Vintilă Horia

× ×

În numărul de pe Ianuarie al revistei *„Gândirea"*, domnul profesor *NICHIFOR CRAINIC* scrie un foarte documentat eseu despre Rilke ca poet religios. Este, după câte am cetit despre marele poet, unul din cele mai obiective studii care au apărut, până acum, în românește. D-sa subliniază, cu o largă competință, caracterul de pură religiositate a operei poetului, și mai ales acela care se află în neîntrecuta carte „Ceaslov", împreună cu marea influență ce a exercitat-o magistrul Eckardt asupra lui Rilke.

„Rilke", spune d. Nichifor Crainic, *e un călător și orice călător de felul lui e un căutător. Rilke e un căutător de Dumnezeu, cum i s'a zis de mult, sau chiar „un făcător de Dumnezeu", cum i s'a zis uneori în ironie. Copil al unui veac pozitivist, pe care îl urăște din pricina izolării omului de puterile tainice ale lumii, și a exilării lui pe mica insulă a materialismului științific. În evoluția spiritului european, Rilke este un mare evadat din temnița civilizației ateiste în libertatea spirituală, unde-l caută pe Dumnezeu cum ar căuta rostul propriu al existenței personale.* Ca un adânc cunoscător al literaturii religioase moderne nimeni, credem, nu putea scrie mai frumos ca d-sa. Tot d lui Crainic mai datorăm și traducerea în românește a *„Povestirilor către bunul Dumnezeu"* ale lui Rainer Maria Rilke.

VIRGIL CARIANOPOL face parte din pleiada de poeţi ai generaţiei noastre, ce încep din ce în ce să se afirme mai mult. O poesie curăţată de sgura curentelor ce ne-au precedat, păşind cu îndrăsneală pe câmpul frumoaselor şi autenticelor realizări. Poesia sa este o continuă frământare a tristeţilor acestei lumi, fără să aibă nimic din atmosfera plină de exasperări a filosofului. E cântec dela început până la sfârşit. Frumos şi simplu ca, însăşi, sufletul său.

Ultimul volum „*Frunzişul toamnei mele*". („Colecţia Universul Literar") aduce confirmarea spuselor noastre şi pune încă o piatră la temelia talentului acestui poet.

× ×

CERCETĂTORII vieţii şi operei lui Rainer Maria Rilke, marele poet german sunt, fără îndoială, mulţi. Câţi îndrăgostiţi de marea artă a acestuia, atâtea păreri şi presupuneri. Căci, la urma urmei, nimic nu este mai uşor pentru un om decât să vrea să emită păreri. De curând d. *Robert Pitrou*, profesor la Facultatea de Litere din Bordeaux, şi în acelaş timp un bun scriitor, a scos o carte asupra lui Rilke. Poetul este comentat, cu destulă pricepere, pe temele cele mai principale ale operei sale. Este o carte cum puţine s'au scris asupra poetului ce-a cântat cu atâta voluptate, moartea. Cetiţi capitolele „*Solitude*" şi „*Rilke, poète européen*" cari ne desvăluesc atâtea gânduri asupra acestui om. Cartea d. Pitrou e de mare folos pentru cei ce vor să adâncească problema rilkeană. Studiul acesta, după însăşi mărturia autorului, n'a avut decât un singur scop: acela de-a apropia poesia lui Rilke celor ce nu-l cunosc încă, sau celor ce-l cunosc superficial.

Ovid Caledoniu

× ×

GRUPUL „MEŞTERUL MANOLE" va scoate de sub tipar în editura librăriei Pavel Suru în lunile Februarie-Aprilie 1939 următoarele volume:

13 Poeţi, 13 poezii despre Dumnezeu
Ion Aurel Manolescu: Viaţa Iuliei Haşdeu
Luca I. Caragiale: Hrisovul Domniţei ilustrat de Andronic Cantacuzino
Vintilă Horia: Cetatea cu duhuri, poem.

Volumele apar în condiţiuni tehnice superioare pe hârtie bună cu numeroase clişee inedite.

TIPOGRAFIA CĂRŢILOR BISERICEŞTI